

Atrakcijska osnova Novog Čiča kao mogućnost za razvoj turizma posebnih interesa

Lažnjak, Andrija

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **VERN University of Applied Sciences / Veleučilište VERN**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:146:555959>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[VERN' University Repository](#)

VELEUČILIŠTE VERN'

Zagreb

Studij turizam

ZAVRŠNI RAD

**ATRAKCIJSKA OSNOVA NOVOG ČIČA KAO
MOGUĆNOST ZA RAZVOJ TURIZMA POSEBNIH
INTERESA**

Andrija Lažnjak

Zagreb, 2017.

VELEUČILIŠTE VERN'

Zagreb

Studij turizam

ZAVRŠNI RAD

**ATRAKCIJSKA OSNOVA NOVOG ČIČA KAO
MOGUĆNOST ZA RAZVOJ TURIZMA POSEBNIH
INTERESA**

Mentorica: dr.sc. Romana Lekić

Student: Andrija Lažnjak

Zagreb, studeni 2017.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	I
ABSTRACT.....	II
1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i ciljevi rada.....	2
1.2. Metode izrade i struktura rada.....	4
2. NOVO ČIČE – OPIS DESTINACIJE.....	5
3. TURISTIČKI RESURSI I ATRAKCIJE.....	7
4. ANALIZA RESURSNE OSNOVE PODRUČJA NOVO ČIČE.....	10
4.1. Voda.....	10
4.1.1. Ježevo jezero.....	10
4.1.2. Rijeka Odra.....	11
4.2. Biljni svijet.....	13
4.2.1. Šume hrasta lužnjaka.....	13
4.2.2. Turopoljski luk.....	14
4.3. Životinjski svijet.....	14
4.3.1. Dabar.....	15
4.3.2. Kosac.....	15
4.3.3. Posavska guska.....	16
4.3.4. Zajedničko lovište br. 36 “Novo Čiče“.....	16
4.4. Zaštićena kulturno-povijesna baština.....	17
4.4.1. Novo Čiče na razglednicama s kraja 19. i početka 20. stoljeća.....	17
4.4.2. Nalazište Gradište.....	20
4.5. Kultura života i rada.....	21
4.5.1. Uskršnje kotakanje.....	22
4.5.2. Legenda o potonulim čičkim zvonima.....	23
4.5.3. Legenda o tunelu.....	23
4.5.4. Hrast u mitologiji, vjerovanjima i tradiciji.....	24
4.5.5. Narodna nošnja iz Novog Čiča.....	24
4.5.6. Lan i tkalačka radionica.....	27
4.5.7. Tradicijska drvena arhitektura.....	29
4.5.8. Posavska guska.....	31
4.5.9. Svježi kravlji sir i vrhnje.....	32
4.5.10. Tradicionalna turopoljska jela.....	32
4.6. Manifestacije.....	33
4.6.1. Ivanje u Novom Čiču.....	34
5. IZBOR NAJZNAČAJNIJE ATRAKCIJSKE OSNOVE – PRIJEDLOG NOVOG TURISTIČKOG PROIZVODA.....	35
5.1. Od zrna do stola.....	36
5.2. Gdje rastu rumene jabuke?.....	37
5.3. Terra Selin.....	39
6. ZAKLJUČAK.....	41
LITERATURA.....	43
POPIS SLIKA I TABLICA.....	45

SAŽETAK

Današnji turisti traže mnogo više od turističkog proizvoda ili usluge. Oni traže novi turistički proizvod koji kreira doživljaje visoke vrijednosti i iskustvo te podiže vrijednost same destinacije. Da bi se do toga proizvoda došlo, nužno je uključivanje autohtonih dionika u sam proces stvaranja i lokalne resurse koje oni najbolje poznaju čime se ostvaruje originalnost u svakom dijelu turističkog proizvoda. Uz originalnost, treba spomenuti i privlačnost samog proizvoda. Upravo u turizmu posebnih interesa može se postići ta "širina" na kojoj će proizvodi dobiti na originalnosti i privlačnosti.

Novo Čiče je prostor koji obiluje lokalnim resursima koji imaju privlačnu snagu za turiste. Među njih svakako spadaju prirodni resursi, kulturno-povijesna baština, kultura života i rada te nezaobilazni životni prostor na kojem ljudi žive.

Cilj ovog rada je bio identificirati i istražiti sve potencijalne i realne turističke atrakcije u Novom Čiču, kako bi se mogle vrednovati i sistematizirati. Na taj bi se način otvorio prostor za stvaranje novih turističkih proizvoda. Dok se mnoge turističke destinacije susreću s problemom kako povećati vrijednost sveukupne turističke ponude, u ovom radu je istraživani razvoj novih održivih turističkih proizvoda i njihovo stavljanje u turističku ponudu Turopolja sa svrhom razvijanja turizma posebnih interesa.

KLJUČNE RIJEČI: prirodni resursi, kulturno-povijesna baština, atrakcije, turistički proizvod, Novo Čiče

ABSTRACT

The attraction base of Novo Čiče as an opportunity for the development of tourism of special interest

Today tourists are looking for much more than a regular tourist product or service. They are looking for a new tourist product that creates events of high value and experience and raises the worth of the destination itself. In order to make such a touristic product, it is necessary to include indigenous participants in the process of development and the local resources to whom they are familiar, which could lead to the originality in every part of the tourist product. Along with originality, the attractiveness of the product itself should be mentioned. It is precisely in tourism of special interest that the "wideness" can be achieved, where the products will gain originality and attractiveness.

Novo Čiče is an area rich in local resources that have an attractive power for tourists. Of course, these include natural resources, cultural and historical heritage, culture of life and work and inevitable living space where people live.

The aim of this paper was to identify and explore all the potential and real tourist attractions in Novo Čiče, so that they can be evaluated and systematized and thus open space for new tourist products. While many tourist destinations are facing the problem of increasing the value of the overall tourist offer this paper explores the development of new sustainable tourism products and the introduction into the tourist offer of Turopolje.

KEYWORDS: natural resources, cultural and historical heritage, attractions, tourism product, Novo Čiče

1. UVOD

Razvoj masovnog turizma u svijetu kakav je danas, u kojem sudjeluje velik dio čovječanstva, intenziviran je neposredno nakon Drugog svjetskog rata. U Hrvatskoj se to dogodilo dvadesetak godina kasnije u svome gotovo izvornom obliku koji je vezan za boravak na suncu uz more. Ta vrsta turizma, poznatija pod skraćenim nazivom 3S (engl. *Sun, Sea, Sand* – sunce, more, pijesak) dominirao je svjetskim turističkim odredištima, ali je posljednjih desetljeća prošloga stoljeća počeo proces tzv. diversifikacije turističkog proizvoda i razvoj novih vrsta turizma u skladu sa sve zahtjevnijim turističkim emitivnim tržištem, što se odrazilo i na hrvatsku turističku ponudu. Tako se, uz ljetni odmorišni turizam, pojavljuju u prepoznatljivoj mjeri nautički, ruralni, zdravstveni, tranzitni i kulturni turizam. Turistička je industrija na novu potražnju odgovorila i novim razvojnim oblicima kulturnog turizma, koji nadilaze masovni turizam te se svaki dan okreće visoko segmentiranim i potpuno novim specijalističkim nišama.¹

Nakon 90-ih godina prošlog stoljeća započinje relativno spor proces repozicioniranja hrvatskog turizma koji uz restrukturaciju većine turističkih poduzeća obuhvaća diferencijaciju turističkih proizvoda, razvoj aktivnosti koje su tržišno nametnute, intenzivniju promociju koja, koristeći se suvremenom web-tehnologijom, na lokalnoj razini nastoji istaknuti specifične odlike destinacije, a na nacionalnoj razini usmjerena je na mediteranski, ekološki prihvatljiv turistički proizvod (Čorak i dr., 2006). Činjenica je da moderne turiste sve više karakterizira proaktivni pristup konzumaciji turističkog proizvoda te da pri izboru destinacije sve veću važnost imaju aktivnosti koje se turistima u destinaciji nude, naglašava upravo veliku važnost novih sadržaja.

U ovom radu posebna važnost daje se turističkim atrakcijama u mjestu Novo Čiče iz kojih se mogu razviti novi održivi turistički proizvodi. Kako bi se pravilno spoznala fenomenologija turizma, Kušen (2002) naglašava da je upravo turistička atrakcija sustavna veza koja povezuje tri elementa: osobe s turističkim potrebama, nukleus (bilo

¹ Turistička niša termin je posuđen iz marketinga (segmentacija tržišta) i prihvaćen na svjetskome turističkom tržištu te je u uporabi i u Hrvatskoj. Taj je termin po mišljenju nekih autora širi pojam, koji obuhvaća: turizam posebnih interesa (engl. *SIT – special interest tourism*), npr. omladinski, gastronomski, tanato turizam, itd.; turizam na osnovi tradicije i kulture – npr. turizam kulturne baštine, plemenski, obrazovni, religijski, itd.; turizam na osnovi aktivnosti – sportski, volonterski, avanturistički, itd. Prema navedenim autorima u okviru svake niše može se izdvojiti niz mikroniša (Gajski i dr., 2011).

koje značajke mjesta koje turist posjećuje) te najmanje jedno obilježje (informacije o nukleusu). Isti autor napominje kako su turističke atrakcije temeljni turistički resurs svake turističke destinacije, koji određuju i uvjetuju njezinu turističku ponudu te razvoj turizma uopće. Njihova bit određena je turističkim potrebama, motivima i aktivnostima posjetitelja. Sve turističke atrakcije snažno su prostorno obilježene, bez obzira na to jesu li same dio prostora ili je njihova pojavnost strogo prostorno određena. Razvoj turizma u mjestu Novo Čiče i široj regiji na tragu je održivog razvoja, a ovisi o cjelovitoj identifikaciji, vrednovanju i zaštiti svih potencijalnih i realnih turističkih atrakcija.

Potencijalna turistička atrakcija ne mora uvijek biti materijalna, već i nematerijalna, o čemu se u ovom radu govori. Osiguranje fizičke dostupnosti nije dovoljno da se takva turistička atrakcija pretvori u realnu, to više što ne posjeduje dovoljno ili uopće fizičkih i opipljivih značajki koje posjeduje materijalna atrakcija i ne može se potpuno realizirati koristeći se samo prostornom valorizacijom turističkih atrakcija.

Stoga je takvu turističku atrakciju potrebno izvući iz anonimnosti njezina destinacijskog konteksta, izdvojiti njezine atrakcijske značajke i turistički ih oblikovati te je tako kreiranu uključiti u turističku ponudu destinacije. Takva metoda pretvorbe potencijalne nematerijalne turističke atrakcije u realnu ujedno je i metoda osiguravanja njezine standardne turističke dostupnosti koja inače vrijedi za svaku realnu turističku atrakciju.

1.1. Predmet i ciljevi rada

Potražnja za posebnim oblicima turizma u kontinuiranom je porastu zadnjih dvadesetak godina. Uglavnom je generirajuiskusni turisti, više platežne moći, s izraženim hobijima i višim kulturnim kapitalom, pa je ta potražnja stabilnija u kriznim vremenima, osobito ako je kriza ekonomske prirode. Ipak,iskusni i dobrostojeći turisti istodobno su i zahtjevni potrošači koji imaju jasno izražena očekivanja.

Uslijed očekivanog rasta potražnje, kao i obilježja potencijalnih korisnika, ponuda proizvoda turizma posebnih interesa sve je veća i konkurentnija. Naime, brojne već tržišno etablirane turističke destinacije nastoje diversificirati svoj turistički proizvod uvođenjem raspona aktivnosti i doživljaja za šire tržišne segmente, najčešće u želji

da produlje sezonu i boravak. Istodobno, još je veći broj destinacija, kao što je slučaj i sa Turopoljem i mjestom Novo Čiče, koje suočene sa stagnacijom tradicionalnih ekonomskih aktivnosti, rješenje nalaze u razvoju turizma i ulaganju u razvoj proizvoda osobito privlačnim tržištu posebnih interesa i tako nastoje potaknuti turističku potražnju. Uspjeh takve strategije ovisi o tome u kojoj mjeri su proizvodi osmišljeni u skladu s očekivanjima zahtjevnog tržišta posebnog interesa, a ovise o resursima i aktivnostima koje se mogu ponuditi.

Cijela regija Turopolje uglavnom se nalazi u situaciji u kojoj turistički proizvod razvija od samog početka, dok razvojem novih proizvoda i tržišnim (re)pozicioniranjem treba inducirati dodatni turističko-vizitacijski interes. Ta situacija je, s jedne strane, izrazito povoljna jer se proizvodi mogu razvijati od samog početka u skladu s tržišnim trendovima. S druge pak strane, postoji opasnost da se zbog nerazumijevanja suvremenih zakonitosti razvoja i komercijalizacije proizvoda namijenjenih zadovoljenju potreba onih koji putuju motivirani posebnim interesima, osmišljavaju tržištu neprimjereni proizvodi koji neće biti financijski isplativi. Stoga se u ovom radu nastoje izdvojiti one atrakcije koje imaju posebno privlačnu snagu te koje mogu potaknuti razvoj održivog turizma.

Turistička atrakcijska osnova svake turističke destinacije predstavlja ishodište i uvjet za kreiranje optimalnog turističkog proizvoda. Sustavna analiza resursne i atrakcijske osnove neophodna je kako bi se o njoj moglo skrbiti te time osigurati održivi turistički razvoj, odnosno kako bi se cjelokupna resursna osnova mogla objektivno tržišno valorizirati u cilju stvaranja prepoznatljivog i samosvojnog destinacijskog proizvoda (Kušen, 2002).

Put do objektivne slike o turističkoj atrakcijskoj osnovi neke turističke destinacije je složen i dugotrajan te on, u pravilu, prelazi zadaću bilo kojeg konkretnog projekta. Na tom putu potrebno je, naime, sve potencijalne i realne turističke atrakcije u destinaciji identificirati, zatim evidentirati, vrednovati i sistematizirati. Atrakcijska sinteza mehanizam je koji daje programske podatke za prvu projekciju turističkih proizvoda te u prostoru identificira skupine atrakcija i/ili pojedinačne atrakcije, kao i njihove međusobne prostorne odnose (Kušen, 2002).

Stoga se kao osnovni cilj ovog rada namjerava napraviti analiza atrakcijske osnove mjesta Novo Čiče u Turopolju u svrhu razvoja posebnih oblika turizma. Detaljnom analizom postojeće nematerijalne baštine, odnosno života i rada stanovništva tog dijela Turopolja žele se dati konkretni prijedlozi turističke ponude za razvoj cjelogodišnjeg turizma. Pri tome se poseban naglasak stavlja na ponudu edukativnog turizma za djecu predškolske i osnovnoškolske dobi kako bi, kroz posebno osmišljene radionice i animacijske programe, mogli upoznati tradiciju Turopolja, stare zanate i običaje te se upoznati s domaćim proizvodima i životinjama. Kao rezultat takvog promišljanja, u radu se prikazuju inovativni i kreativni turistički programi koji se mogu uklopiti u nastavni i odgojni sustav cijele Zagrebačke županije, uz istodobno poticanje gospodarskog razvoja regije.

1.2. Metode izrade i struktura rada

Za potrebe teorijskog dijela rada prikupljena je i korištena domaća i strana, stručna i znanstvena literatura. Korištene su knjige, časopisi i internetski izvori. Na temelju literature moguće je bilo definirati šire i uže područja rada, odnosno prikazati pojmovno određenje atrakcijske osnove i načina njihove klasifikacije.

U pisanju rada korištene su uobičajene metode sekundarnih istraživanja, metode deskripcije te induktivne i deduktivne metode. Činjenice i procesi opisivani su metodom deskripcije, metoda analize korištena je za analizu činjenica i spoznaja o turističkoj atrakcijskoj osnovi u Novom Čiču, dok su metodom sinteze atrakcije povezivane u jedinstven sustav. U cijelom se radu koristi autorovo dobro poznavanje mjesta Novo Čiče, gdje živi. Osobna iskustva i razgovori sa starijim mještanima uvelike su pridonijeli uobličavanju ovog rada, kao i svesrdna pomoć Turističke zajednice Zagrebačke županije u kojoj je autor odradio svoju stručnu praksu.

Nakon uvodnih napomena, autor opisuje Novo Čiče te teorijski obrađuje pojmove turističkih resursa i atrakcija. Slijedi potom poglavlje s analizom resursne osnove područja Novo Čiče. U petom poglavlju se iznosi prijedlog novog turističkog proizvoda, a slijede zaključna razmatranja, popis korištene literature te popis slika i tablica.

2. NOVO ČIČE – OPIS DESTINACIJE

Novo Čiče je naselje smješteno oko 4 kilometra jugoistočno od Velike Gorice. Od središta Zagreba udaljeno je oko 15 kilometara zračne linije. Izgradnjom Domovinskog mosta na rijeci Savi, do centra Zagreba potrebno je svega pola sata vožnje. Obzirom da je granično naselje i prometno čvorište naselje prema Posavini, Novo Čiče se može nazvati i vratima Posavine. Geografski gledano spada u Turopolje, ali zbog blizine Posavine, etno motivi i narodne nošnje pripadaju Posavskom području. Slika 2.1. prikazuje Novo Čiče iz ptičje perspektive.

Slika 2.1. Panorama mjesta Novo Čiče

Izvor: Kronike Velike Gorice, <http://www.kronikevg.com/wp-content/uploads/2016/03/Novo-%C4%8Ci%C4%8De-Jezero-%C4%8Ci%C4%8De-i-Je%C5%BEevo-zrak-voda-KVG-.jpg>, preuzeto 6.10.2017.

Novo Čiče nalazi se na naplavnoj nizini koju sa sjeverne strane omeđuje potok Želin, a s južne strane potok Siget. S područja naselja koja gravitiraju Novim Čiču, mjesta Donje Podotočje, spajanjem više pritoka, kreće najveća i najvažnija turopoljska tekućica, rijeka Odra.

Eksploatacijom šljunka tijekom 60-ih i 70-ih godina prošloga stoljeća nastaje više umjetnih jezera. Jezero Čiče čeka uređenje i prenamjenu u sportsko-rekreativni centar

Zagrebačke županije, dok je Ježevo jezero već uređeno na prikladan način te je dostupno svojim sadržajima za kupanje i ribolov. Od spomenutih potoka, Želin je dijelom presušio zbog intenzivnog šljunčarenja i crpljenja podzemnih voda, dok je Siget povremeno tekuć u dijelu svog toka. Obzirom da se uz Želin vezalo kupanje, ribolov i povijest industrijske djelatnosti u Čiču, Siget je manje poznat i Turopoljcima i novijim mještanima. Jedan od razloga za to je što se nalazi iza kuća uz glavnu cestu u samome mjestu i na taj način je ostao sakriven prirodni biser bogat svojim biljnim (jasen, vrbe, johe) i životinjskim (štuka, čaplje, divlje patke) svijetom. Zbog eksploatacije šljunka iz jezera Čiče i povećanog crpljenja podzemnih voda, devedesetih godina padaju podzemni izvori vode te se stvaraju pogodni uvjeti za naseljavanje stanovništva koje je iz svojih krajeva izbjeglo za vrijeme Domovinskog rata.

Novo Čiče ima bogatu povijest. Pisani dokazi povijesne važnosti naselja kao središta upravljanja širim područjem sežu u 13. stoljeće, dok materijalni nalazi ukazuju na konstantnu naseljenost od razdoblja mlađeg kamenog doba. Kroz povijest su Čičem upravljale velikaške obitelji Erdody i Thurn und Taxis. Za vrijeme potonjih Čiče je bilo industrijsko naselje, povezano prugom s Velikog Goricom kojom je vozio popularni konjski tramvaj "Kojnača". Nakon Drugog svjetskog rata važnost Čiča opada, industrija se gasi te ono postaje uobičajeno turopoljsko naselje.

Danas Novo Čiče ima modernu osnovnu školu sa dvoranom izgrađenu 2015. godine. Zanimljivo je da upravo to selo ima tri osnovne škole. Najstarija Pučka škola je iz 1897. godine i građena je u duhu historicizma. Druga područna škola izgrađena je 50-ih godina 20. stoljeća i najnovija iz 2015. Stoga se u Čiču znaju našaliti da se svako stoljeće izgradi nova škola.

U popisu stanovništva iz 2011. godine, broj stanovnika Novog Čiča je iznosio 1262 stanovnika. Pod Župu sv. Ivana Krstitelja spadaju i sela Jagodno, Lazina Čička, Ribnica i Čička Poljana (Gornja). Ukupan broj stanovnika tako sačinjava brojku od oko 3500 ljudi. Uzme li se u obzir da susjedna općina Orle u 11 sela ima 2000 stanovnika, više je nego pozitivan pokazatelj da je Novo Čiče zbog dobrog geografskog položaja i gospodarskih prilika uvijek bilo atraktivno za život.

3. TURISTIČKI RESURSI I ATRAKCIJE

Turistička atrakcijska osnova svake turističke destinacije predstavlja ishodište i uvjet za kreiranje optimalnog turističkog proizvoda. Sustavna analiza resursne i atrakcijske osnove neophodna je, tvrdi Kušen (2002), kako bi se o njoj mogli skrbiti te time osigurali održivi turistički razvoj, odnosno kako bi cjelokupna resursna osnova mogla objektivno tržišno valorizirati u cilju stvaranja prepoznatljivog i samosvojnog destinacijskog proizvoda.

Put do objektivne slike o turističkoj atrakcijskoj osnovi neke turističke destinacije je složen i dugotrajan te on, u pravilu, prelazi zadaću bilo kojeg konkretnog projekta. Na tom putu potrebno je, naime, sve potencijalne i realne turističke atrakcije u destinaciji identificirati, zatim evidentirati, vrednovati i sistematizirati. Atrakcijska sinteza mehanizam je koji daje programske podatke za prvu projekciju turističkih proizvoda te u prostoru identificira skupine atrakcija i/ili pojedinačne atrakcije kao i njihove međusobne prostorne odnose. Stoga Kušen (2002) ističe kako je uobičajena klasifikacija turističkih atrakcija na sastavnice prirodne i kulturne baštine formalistička i, osim razvrstavanja turističkih atrakcija u dvije grupe, ne donosi ništa novog u tehnici sistematizacije turističkih atrakcija što bi moglo biti od koristi za vrednovanje potencijalnih i realnih turističkih atrakcija, kako u sferi razvojnog (dugoročnog), tako ni u sferi marketinškog (kratkoročnog) planiranja turizma, osobito kod kreiranja optimalnog turističkog destinacijskog proizvoda. Iz tog razloga autor u ovom radu koristi osnovnu funkcionalnu klasifikaciju turističkih atrakcija koju je Kušen (2002) detaljno opisao u svojoj knjizi Turistička atrakcijska osnova. U nastavku rada prikazuje se funkcionalna podjela turističkih atrakcija na 16 vrsta.

Tablica 3.1. Osnovna funkcionalna klasifikacija turističkih atrakcija

VRSTE ATRAKCIJA	PODVRSTE ATRAKCIJA	GRUPE ATRAKCIJA			
1. GEOLOŠKE ZNAČAJKE PROSTORA	1.1. Reljef 1.2. Otoci 1.3. Krš ...	PRIRODNE	IZVORNE	DOKOLIČARSKE	MATERIJALNE
2. KLIMA	2.1. Mediteranska 2.2. Planinska 2.3. Kontinentalna ...				
3. VODA	3.1. More 3.2. Jezera 3.3. Rijeke ...				
4. BILJNI SVIJET	4.1. Prirodna vegetacija 4.2. Uzgajana vegetacija 4.3. Arboretumi ...				
5. ŽIVOTINJSKI SVIJET	5.1. Divlje životinje 5.2. Domaće životinje 5.3. Zoološki vrtovi ...				
6. ZAŠTIĆENA PRIRODNA BAŠTINA	6.1. Nacionalni parkovi 6.2. Parkovi prirode 6.3. Regionalni parkovi ...				
7. ZAŠTIĆENA KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA	7.1. Nepokretna 7.2. Pokretna 7.3. Nematerijalna ...	STVORENE	DORAĐENE	DOKOLIČARSKE	NEMATERIJALNE
8. KULTURA ŽIVOTA I RADA	8.1. Folklor 8.2. Rukotvorine 8.3. Tradicijske građevine ...				
9. ZNAMENITE OSOBE I POVIJESNI DOGAĐAJI	9.1. Osobe 9.2. Obitelji 9.3. Događaji ...				
10. MANIFESTACIJE	10.1. Kulturne 10.2. Vjerske 10.3. Sportske ...				
11. KULTURNE I VJERSKE USTANOVE	11.1. Muzeji 11.2. Galerije 11.3. Kazališta ...				
12. PRIRODNA LJEČILIŠTA	12.1. Toplice 12.2. Primorska 12.3. Planinska ...				
13. SPORTSKO-REKRACIJSKE GRAĐEVINE I TERENI	13.1. Igrališta 13.2. Tereni 13.3. Dvorane ...				
14. TURISTIČKE STAZE, PUTOVI I CESTE	14.1. Za hodanje 14.2. Za jahanje 14.3. Za motorna prometala ...				
15. ATRAKCIJE ZBOG ATRAKCIJA	15.1. Tematski parkovi 15.2. Kockarnice 15.3. Zabavna prometala ...				
16. TURISTIČKE PARAATRAKCIJE	16.1. Poslovni sadržaji 16.2. Obrazovni sadržaji 16.3. Medicinski sadržaji ...				

*Nedokoličarske atrakcije

Izvor: Kušen (2002) Turistička atrakcijska osnova, Institut za turizam, Zagreb, str. 62.

Kako su potencijalne i realne turističke atrakcije temeljni turistički resurs, Kušen (2002) pojašnjava razlike između ta dva termina. Pod turističkom atrakcijom najčešće se podrazumijeva ona sastavnica temeljnog turističkog resursa koja po svojim značajkama (prirodna plaža, otvorena šuma, zaštićena urbana sredina, proštenje, itd.) ili naknadno smišljenom intervencijom u svrhu osiguranja njezine turističke pristupačnosti (turistička špilja, skijalište, lovište, toplice, kasino, itd.) omogućava njezino turističko korištenje. Za pobliže objašnjenje, katkad se upotrebljava termin realna turistička atrakcija. Tendencija je da se terminom turistička atrakcija obuhvaćaju samo turističke atrakcije kojima je prethodno osigurana dostupnost. One kojima turistička dostupnost (fizički i javni pristup koji treba biti obilježen na prikladan način), treba stvoriti uvijete za *turističko korištenje atrakcije* (sportska rekreacija, odmor i oporavak) ili njezino turističko razgledavanje (zadovoljstvo, dokoličarska edukacija), osigurati informacijski punkt, tiskane informacije i specifičnu opremu) nije osigurana, moraju se nazivati potencijalnim turističkim atrakcijama.

Nadalje, dvije su osnovne vrste atraktivnosti, jedne je stvorila priroda, a druge je stvorio čovjek. Neke od njih nazivaju se primarnim, a druge sekundarnim atrakcijama. Primarne stvaraju osnovnu motivaciju da se posjete i dožive atraktivnosti. Sekundarne imaju turističku privlačnost, ali ne takvu da bi netko samo zbog njih posjetio kraj i mjesto gdje se te atraktivnosti nalaze. Takva podjela krije opasnost da se unaprijed marginaliziraju i odbace određene turističke atrakcije, što je vrlo štetno za planiranje dugoročnog razvoja turizam, osobito u osnovnim turističkim destinacijama.

U promišljanju željenog portfelja turističkih proizvoda na bazi kojeg će neka zemlja i/ili regija konkurirati na turističkom tržištu potrebno je, kako navodi Lekić (2013), krenuti od valorizacije tržišnog potencijala i njezinih već postojećih turističkih proizvoda i turističkih proizvoda za čiji razvitak i/ili uspješno tržišno lansiranje postoji kvalitetna resursno-atrakcijska osnova. Pritom valja uvijek imati na umu činjenicu da pravilno definiran proizvodni portfelj, temeljen na ideji konkurentskih prednosti, predstavlja najlakši put do uspjeha u globalnoj tržišnoj utakmici.

U ovom radu slijedio se metodološki pristup koji je naveo Kušen (2002). Izdvojene su i posebno naglašene sve one realne turističke atrakcije unutar područja Novo Čiče koje se mogu privesti korisnoj svrsi u kreiranju doživljaja posebnih oblika turizma.

4. ANALIZA RESURSNE OSNOVE PODRUČJA NOVO ČIČE

U ovom dijelu rada opisuje se turistička atrakcijska osnova područja Novo Čiče. Kako je ranije navedeno, pri tom se opisu koristi osnovna funkcionalna klasifikacija turističkih atrakcija.

4.1. Voda

Osnovna funkcionalna klasifikacija vode kao turističke atrakcije navodi podjelu na more, jezera i rijeke. U promatranom području postoje jezero i rijeka koji se nadalje detaljnije opisuju prema dostupnim internetskim podacima, kao i informacijama dobivenim od TZ Zagrebačke županije.

4.1.1. Ježevo jezero

Iskorištavanjem šljunka nastalo je više umjetnih jezera od kojih je najveće i najdublje jezero Novo Čiče, dok je Ježevo jezero najuređenije i najviše se koristi za ribolovne aktivnosti. Površina jezera iznosi oko 8 ha, a dubina iznosi 2-10 metara. Smješteno je par stotina metara od samog središta Novog Čiča, dok se sa sjeverne i istočne strane jezera nalaze kuće.

Godine 2010. krenulo se sa radovima na uređenju jezera koje je izvodila firma Lapor. Te godine su u prvoj fazi strme obale prilagođene blažim pristupom, gusto drveće je prorijeđeno te je nadomješteno novim listopadnim i zimzelenim sadnicama, uređeni su šljunčani prilazi, kao i putevi oko jezera. ŠRU "Odra" koja gospodari Goričkim vodama, 2016. godine montira ribičku kuću na južnoj strani jezera te time započinje fazu u kojoj se objekti iz plana za sportsko-rekreacijski centar Ježevog jezera stavljaju u funkciju. Ista udruga organizira ribolovna natjecanja, Šaranske kupove u trajanju od 48 sati koji su vrlo popularni među ribolovcima iz cijele Zagrebačke županije i šire.

U sljedećim fazama koje bi se izvodile uz podršku grada Velike Gorice i privatnog partnera planira se izgradnja kamping zone te objekta ugostiteljsko-turističkog sadržaja. Na sljedećoj slici su prikazani planirani sadržaji po zonama na jezeru.

Slika 4.1. Ježevo jezero

Izvor: Ježevo jezero,
https://www.google.hr/search?q=je%20C5%BEevo+jezero&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj_ucr2tJnXAhXHVxoKHWvLAKYQ_AUICigB&biw=1366&bih=662#imgrc=pVcfihuQfsTeiM, preuzeto 23.9.2017.

Prema informacijama do kojih je autor mogao doći, jezero Čiče čeka uređenje i prenamjenu u sportsko-rekreativni centar Županije.

4.1.2. Rijeka Odra

Rijeka Odra jedina je Turopoljska rijeka. Izvor rijeke Odre nalazi se u mjestu pokraj Novog Čiča, Donjem Podotočju. Odra je čista rijeka u kojoj su zabilježene 22 vrste riba. U Odri žive vidre i dabrovi čije je tragove moguće uočiti na blatnjavim obalama rijeke. U Odri raste sitna vodena leća, zatim tu je rebatica, uspravna u vodi, a iznad vode ima svijetle ružičaste cvjetove. U tom svijetu dominira perunika žutih cvjetova. U rano proljeće mogu se naći žuti cvjetovi ljutića i kockavicu, zaštićenu biljku zvonolika cvijeta s bijelim i tamnocrvenim poljima.

Područje livada uz rijeku Odru te dio Turopoljskog luga evidentirani su u Prostornom planu Zagrebačke županije u kategoriji zaštićenoga krajolika. Skupina stogodišnjih hrastova kraj lugarnice Vratovo u Turopoljskom lugu proglašeno je spomenikom prirode. Najveću opasnost ekosustavu travnjaka tog područja predstavlja prestanak

košenja i ispaše. Opstanak livadnih vrsta ptica, osobito kosaca, izravno ovisi o redovitosti košenja livada.

Rijeka Odra² predstavlja okosnicu hidrološkog režima ovoga prostora, a nastaje od nekoliko izvora podzemnih voda sjeverno od Velike Gorice, teče kroz Odransko polje paralelno sa Savom i kod Siska se ulijeva u Kupu. Odra pripada slivu rijeke Save, dugačka je 80 kilometara, a površina slivnoga područja je 604 km². U Odru se ulijeva nekoliko pritoka s Vukomeričkih gorica od kojih su najveći Lomnica, Buna i Lekenik.

Područje Odranskog polja i Turopoljskog luga nalazi između većih hrvatskih gradova Zagreba, Velike Gorice i Siska, prometnice ga zaobilaze, zbog čega se naselja nalaze na rubu zaštićenog područja. Tradicionalno se područje Odranskog polja i Turopolja uslijed prirodnih obilježja bavilo stočarstvom s malim udjelom poljodjelstva uglavnom na rubnim, sušim dijelovima. Specifičnost stočarenja na tim prostorima se odnosilo na dnevne migracije stoke koja se ujutro izvodila na pašu na zajedničkim pašnjacima, a navečer se vraćala u staje. Danas se koristi inačica tog tipa stočarenja, tzv. ekstenzivno stočarenje jer se stoka pušta na pašnjake tijekom ožujka i travnja te se tek u listopadu ili studenom vodi u staje.

Prostornu cjelinu Odranskog polja i Turopolja karakterizira velika očuvanost kulturne baštine vidljive u brojnim objektima tradicijske drvene arhitekture – stambeni objekti, gospodarski objekti i sakralni objekti u naseljima koja ga okružuju. Dio kulturne baštine su i očuvane autohtone pasmine domaćih životinja posavskog konja i turopoljske svinje, kao i tradicijska pasmina posavske guske.

Područje izvora rijeke Odre i njezinog pritoka Želina nalaze se u ekološkoj mreži NATURA 2000³ koju čine najznačajnija područja za očuvanje vrsta i stanišnih tipova u Republici Hrvatskoj. Na području NATURA 2000 Turopolje-Odra u velikom udjelu su zastupljeni stanišni tipovi važni za zaštitu prirode – eutrofna vodna tijela, vlažni

² Dostupno na: Zaštita prirode Sisačko-moslavačke županije, <http://zastita-prirode-smz.hr/zastcena-podrucja/odransko-polje/>, preuzeto 6.10.2017.

³ NATURA 2000 je ekološka mreža Europske unije koju čine najznačajnija područja za očuvanje vrsta i stanišnih tipova. Uredbom o ekološkoj mreži (NN 124/13 i 105/15) utvrđena je ekološka mreža Republike Hrvatske koja se ujedno smatra i područjima Natura 2000. Ekološka mreža Republike Hrvatske obuhvaća 36,73% kopnenog teritorija i 15,42% obalnog mora.

travnjaci (pašnjacima i livadama košanicama) uz rijeku Odru te nizinskim vlažnim šumama, pretežito hrasta lužnjaka. Ta staništa prekrivaju oko 10.000 ha.

U zadnjih nekoliko godina pokrenuta je inicijativa za projekt revitalizacije rijeke Odre.⁴ Cilj projekta bio bi povezivanje jezera Čiče i rijeke Odre preko njezinog prirodnog pritoka Želina. Time bi se stvorile kaskade između jezera Čiče i rijeke Odre. Učinak koji bi se postigao kaskadama je regulacija razine i toka, zadržavanje vode te dobivanje raspoložive vode za navodnjavanje poljoprivrednih površina. Vraćanje prirodnog toka rijeke koji je ujedno i migracijski put za ribe, vodozemce i ptice je ono na čemu bi biološka raznolikost biljnog i životinjskog svijeta profitirala. Mještani bi dobili atraktivnu šetnicu i poučnu stazu uz potok Želin sve do ušća u rijeku Odru, kao i plovni put za čamce, kanue i ostalo. Od zahvata u prvoj fazi potrebno je odmuljiti potok Želin kojem je smanjen kapacitet, uređenje i proširenje obale, kao i staze do rijeke Odre, urediti neke vlasničke odnose gdje su parcele granične s proširivanjem te izgradnja već spomenutih kaskada.

4.2. Biljni svijet

Kušen (2002) dijeli biljni svijet kao turističku atrakciju na prirodnu vegetaciju, uzgajanu vegetaciju te botaničke vrtove i arboretume. U prirodnu vegetaciju ubraja šume, močvare, planinske livade, podmorsku vegetaciju, endemsko bilje, šumske plodine i ugrožene biljne vrste. Uzgajanu vegetaciju predstavljaju oranice i livade, vinogradi, voćnjaci i maslinici, tradicija uzgoja te zapuštene biljne vrste i sorte. U analizi se ističu šume hrasta lužnjaka kao prirodna vegetacija te turopoljski luka, kao zapuštena biljna vrsta i sorta uzgajane vegetacije.

4.2.1. Šume hrasta lužnjaka

Stoljećima je na prostorima Turopolja, nekad prekrivenim gustima šumama, suvereno vladao hrast lužnjak (lat. *Quercus robur L.*) kao kralj drveća (Mikulčić, 2010). U Turopolju je hrast predstavljao puno više od samog drveta plemenitim Turopoljcima.

⁴ Dostupno na: Zaštita prirode Sisačko-moslavačke županije, <http://zastita-prirode-smz.hr/zastcena-podrucja/odransko-polje/>, preuzeto 6.10.2017.

Šume su oduvijek bile pomno čuvane i pazilo se na njih kao na bogatstvo prirode. Hrast je pružao ljudima drvo za ogrjev i građu. Sva tradicionalna arhitektura u Turopolju je izgrađena od hrasta lužnjaka, sve prizemnice, čardaci, drvene crkvice i kapelice, štagljevi i mostovi preko rijeke Odre. Najbolje bačve za dozrijevanje vina (lajti) izrađeni su od hrastova drveta. Osim građe, šume hrasta lužnjaka su bile izvor žira kojim su se hranile turopoljske svinje. Do kraja 19. stoljeća u turopoljskome lugu čuvali su se prastari hrastovi žirovnjaci koji su bili stari preko 150 godina i obilato su davali žir svake godine. Hrastova šuma je posebno stanište u kojem se nalazi bogat biljni i životinjski svijet. Očuvanje hrastove šume u 21. stoljeću predstavlja veliki izazov zbog neravnomjerne sječe šuma, poremećaja u vodnom režimu koji je vrlo bitan za vitalnost hrasta, a zbog melioracije močvarnih područja kanalima i iskopavanjem šljunka u okolnim šljunčarama narušen je prirodni vodni režim.

4.2.2. Turopoljski luk

Turopoljci su nosili i naziv lukari (Šostar, 2008), jer su bili poznati uzgajivači posebne, turopoljske sorte luka. Ljuska mu je mješavina ružičaste, plave i ljubičaste boje, a okus mu je intenzivniji i pikantniji od običnog crvenog luka. Uzgajala su ga sva turopoljska sela i još ne tako davno putnici u Zagreb iz autobusa i vlaka oko Velike Mlake, Odre i Buzina mogli su vidjeti velike površine zasađene lukom. Turopoljci su luk pleli u "venčece" i nosili ga na zagrebačke tržnice. U Novome Čiču se turopoljski luk ponovno počeo uzgajati u proljeće 2014. godine. Autor ovog rada je upravo bio taj koji ga je ponovno počeo saditi.

4.3. Životinjski svijet

Kušen (2002) životinjski svijet kao turističku atrakciju dijeli na divlje životinje, domaće životinje, zoološke vrtove i lovišta. Divlje životinje dalje klasificira u podvrste sisavci, ptice, ribe, vodozemci, kukci, ugrožene nezaštićene vrste, istrijebljene nezaštićene vrste i školjke i koralji. U domaće životinje ubraja stoku, perad, kućne ljubimce, ribnjake, ergele konja i ugrožene pasmine. U analizi se ističe dabar i kosac iz podvrste divljih životinja te posavska guska kao domaća životinja. Posebno se opisuje i lovište Novo Čiče.

4.3.1. Dabar

Dabar (lat. *Castor fiber*) je najveći glodavac u Hrvatskoj, u koju je ponovno reintrodiciran sredinom 90-tih iz Bavarske. Nakon nekoliko godina započelo je njegovo širenje po kontinentalnom djelu Hrvatske. Dabar je vodenim putem došao i do rijeke Odre gdje boravi već desetak godina. Prisutnost dabara najlakše je primijetiti po branama koje radi između obala rijeka. Uloga brane za dabara, osim stambene, je i povisivanje razine vode koja izlazi iz svoga korita te time pruža dabru zaštitu da se iz vode hrani, a da ga ne ugrožavaju nikakvi predatori. Dabar je noćna životinja, čija aktivnost započinje u sumraku, dok je po danu u svojoj nastambi. Preko rijeke Odre došao je i do potoka Sigeta gdje je napravio svoju nastambu. Potok mu predstavlja pogodno stanište radi čiste vode, dovoljno vegetacije uz obalu i mira koji je tamo našao te je na njemu prisutan od zime 2013. godine i sve do danas.

4.3.2. Kosac

Kosac (lat. *Crex crex*) je ptica koja živi na vlažnim travnjacima koji se koriste kao pašnjaci ili livade košanice. Velik je kao grlica, ali živi tako skrovito među gustom travom da ga je gotovo nemoguće vidjeti. Njegovu prisutnost najbolje ćemo ustanoviti po svojstvenom glasanju "kreks-kreks" koje podsjeća na zvuk brušenja kose ili struganju češlja o rub stola. Upravo zbog svog karakterističnog glasanja ljudi su ga u različitim krajevima Hrvatske nazivali imenima koja opisuju njegov pjev: areš, hareš, prdavac. Često se njegovo glasanje čuje istodobno s glasanjem prepelica. Obzirom da je kosac nešto veći, nazivaju ga i "kraljem od prepelica", a to je i prijevod njegovog njemačkog i talijanskog imena. Za vrijeme gniježđenja, od početka svibnja do polovine srpnja, glasa se tijekom cijele noći, a ponekad i danju.⁵

U Hrvatskoj je brojnost kosaca procijenjena na 500-1000 jedinki. Područja s najvećim brojem tih ptica su poplavne i vlažne livade i močvarni pašnjaci uz rijeku Savu (uključujući Turopolje, Lonjsko i Mokro polje), Dravu i Dunav te područje uz rijeku Kupu. U Europi je broj kosaca tijekom zadnjih 20 godina smanjen za polovicu. Velik dio europskih vlažnih i močvarnih travnjaka je isušen, a umjesto kao livade košanice i

⁵ Dostupno na: Lonjsko polje, <http://www.lonjsko-polje.com/fauna/ptice/kosac>, preuzeto 6.10.2017.

pašnjaci koriste se kao oranice na kojima se uzgajaju žitarice. Preostale livade košarice kose se brzim kosilicama koje uzrokuju veliku smrtnost ptica koje žive među livadnom vegetacijom. Nedavne političke promjene u zemljama Istočne i Srednje Europe, uključujući i Hrvatsku, nezadovoljstvo agrarnom politikom i niske cijene poljodjelskih proizvoda uzrokom su zapuštanja poljodjelskih površina koje su prepuštene zaraštavanju. Na taj način ptice ostaju bez svojih gnijezdilišta, jer nova vrsta biljnog pokrova (grmlje, šikare) nisu za njih odgovarajuće stanište.

4.3.3. Posavska guska

Posavska guska najviše je rasprostranjena uz tok rijeke Save, odnosno u Zagrebačkoj županiji, Banovini, Posavini i Slavoniji. Nalazimo je još na području oko desnih pritoka rijeke Save. To je stara hrvatska izvorna pasmina gusaka koje se tradicionalno ekstenzivno uzgajala na prostranim pašnjacima navedenih područja. Po svom izgledu vrlo je slična divljoj guski (lat. *Anser anser*) od koje je nastala, a gotovo se periodički i povratno križala (Ozimec i dr., 2016).

Posavske guske nekada su uzgajane i u Novome Čiču (obitelji Brcković, Đurašić, Grgar, Medarić). Ujutro su ih puštali na potok Siget i Želin, a navečer su se same vraćale u svoja dvorišta radi hranjenja i prenoćivanja na sigurnome.

Tradicionalni način uzgoja nazvan ekstenzivni oblik uzgoja inspirirao je autora ovog rada da 30.11.2014. nabavi prve posavske guske iz Martinske Vesi. U travnju 2015. dvije guske sjedile su na jajima iz kojih su se izlegli zdravi guščići (žugići). Ti mali žugići ostaju na ispaši uz smjesu žitarica (ječam, crna zob i kukuruz). Pred kraj prosinca se guske obrađuju i predstavljaju vrsnu gastronomsku deliciju na blagdanskome stolu. U 2016. godini sa svojih navršениh 30 godina autor je u Zagrebačkoj županiji bio poznat kao najmlađi uzgajivač posavske guske, što nekome može zvučati kao kompliment, ali prije svega je alarm za uzbunu jer ukazuje na loše stanje populacije posavske guske.

4.3.4. Zajedničko lovište br. 36 “Novo Čiče“

Lovište se nalazi u okolici grada Velike Gorice. Smješteno je južno i zapadno od korita rijeke Save između sela Strmec Bukevski na sjeveru, Novog Čiča na zapadu te kanala

Sava-Odra na jugu. Teren lovišta je izrazito nizinskog karaktera, ispresijecan rukavcima vodotoka, uleknućima tla i sustavom odvodnih kanala. Šume su zastupljene na svega 7 posto površina razbacane u malim šumarcima. Poljoprivredne površine zauzimaju gotovo cijelu lovnu površinu. Najviše ima livada koje se nalaze u nižim dijelovima gdje zbog podzemnih voda nije moguće agrotehničko kultiviranje. Na oranicama su dominantne površine pod kukuruzom. Glavne vrste divljači koje su uzgajaju su srna obična 76 grla, zec 190 grla, fazan 320 kljunova, trčka 160 kljunova te divlja patka 120 kljunova. U lovištu povremeno boravi i manji broj divljih svinja, a tijekom proljetnih i jesenskih seoba pojavljuju se šljuke i prepelice. Lovište je opremljeno sa 12 hranilišta za visoku divljač, 8 visokih čeka, 11 visokih zasjeda, i 30 hranilišta za sitnu divljač (Trninić i Piškor, 2002).

Lovištem gospodari lovačko društvo "Trčka" Novo Čiče koje je osnovano 6. rujna 1945. godine i neprekidno djeluje baveći se zaštitom, lovom i uzgojem divljači do današnjih dana. Društvo prednjači u razvoju lovstva i uzgoja divljači toga kraja te lovnoj kinologiji. Lovna društvo vlasnik je lovačkog doma s opremljenom kuhinjom i pečenjarom te automatske streljane za gađanje glinenih golubova olimpijske kategorije.

4.4. Zaštićena kulturno-povijesna baština

Kušen (2002) kulturno-povijesnu baštinu dijeli na pokretne i nepokretne spomenike. Pokretni spomenici su slike, plastika, skulpture, namještaj, crkveni namještaj i riznice, proizvodi umjetničkog obrta, etnografska građa, arhivska građa, bibliotečna građa i ostali pokretni spomenici. Nepokretni spomenici su arheološka nalazišta, spomeničke cjeline, memorijalna područja i građevine, pojedinačne sakralne građevine, pojedinačne profane zgrade i građevine te vrtna arhitektura. U analizi se ističu razglednice Novog Čiča kao etnografska građa te Gradište kao arheološko nalazište.

4.4.1. Novo Čiče na razglednicama s kraja 19. i početka 20. stoljeća

S današnjeg gledišta Novo Čiče je u svojoj prošlosti imalo najveći broj razglednica nakon Velike Gorice. Najranija datira s kraja 19. stoljeća, točnije iz 1899. pa sve do 20-ih godina 20. stoljeća. Na njima se nalaze industrijske građevine tvornica i rafinerija,

kao i dvor Novo Čiče kojih danas nema te se na tim mjestima nalaze stambene kuće. Ostali svjedoci sa razglednica koji su i danas u 21.stoljeću prisutni su sakralni objekti, kao i niz od tri zgrade (Pučka škola, Učiteljski dom i zgrada trgovine i gostione) te trgovina Gellner koja postoji na istome mjestu više od stotinu godina.

Slika 4.2. Razglednica iz 1899. godine

Izvor: Crnjak, S. M. (2006). Pozdrav iz Velike Gorice: Velika Gorica na razglednicama od 1898. do 2006. godine. Zagreb: Cropro (str.31)

Prva poznata razglednica iz Novih Čiča potječe sa kraja 19. stoljeća iz 1899. godine (Crnjak, 2006). Način na koji je ta razglednica nastala je postupkom zvanim litografija gdje su crtani motivi tiskani pomoću kamenih ploča. Time je svaka od tih litografija bila pravo umjetničko djelo, gotovo kao original, jer tisak nije bio serijski. Prikazuje industrijsku baštinu Novog Čiča iz tog vremena, tvornicu koja je bila u vlasništvu knezova Thurn und Taxisa od 1872. do 1945. Tvornica i rafinerija je proizvodila žestu i kvasac (alkoholno-prerađivačka industrija), kefe i metle te mljekarstvo i mliječni proizvodi. Zanimljivo je da je upravo "kojnača", konjski tramvaj, upravo radi te tvornice povezivao Novo Čiče s Velikom Goricom od 1907-1937.godine.

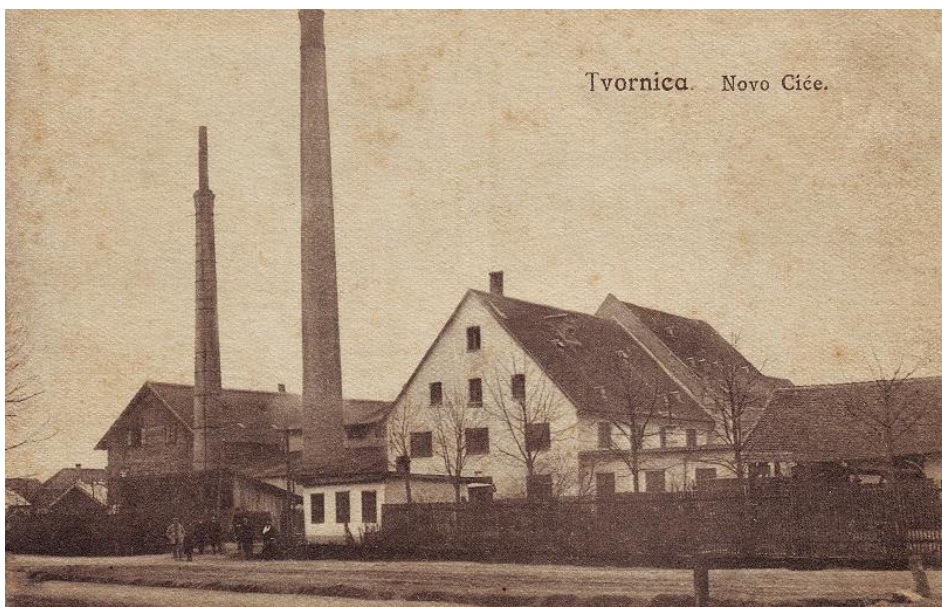
Slika 4.3. Razglednica Dvor, Novo Čiče

Izvor: arhiva autora

Razglednica potječe iz 20-tih godina prošlog stoljeća. Prikazuje dvor knezova Thurn und Taxis iz toga doba te osoblje (sluge) koji su u njemu služili. Dvor Novo Čiče je srušen između 1944-1945. godine. Da je ostao čitav, bio bi jedni dvor u Turopolju.

Slika 4.4. Razglednica tvornice, Novo Čiče

Izvor: arhiva autora

Razglednica je datirana 18.11.1912. godine. Nakladnik je Albert Gomerčić, fotograf iz Zagreba. Prikazuje tvornicu pjenice, špirita i metli posjednika Thurn und Taxisa. Tvornica je imala više desetaka radnika koji su u sklopu tvornice proizvodili i osnovne sirovine za prerađu: sirak, ječam i kukuruz.

Slika 4.5. Razglednica trgovine i gostione, Novo Čiče

Izvor: arhiva autora

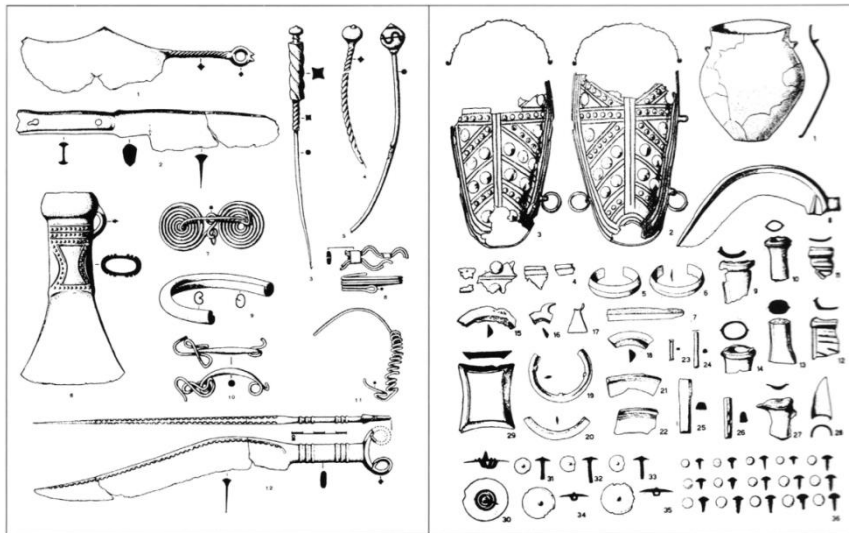
Razglednica potječe iz 20-ih godina prošlog stoljeća. Nakladnik je fotograf Šimić. Na razglednici se vidi okupljeno mnoštvo ispred trgovine i gostione koja se zvala Veseli vrtić, koji nosi i danas. Sve tri zgrade se i danas nalaze na istom mjestu, kao i stabla kestena, koja danas imaju preko stotinu godina.

4.4.2. Nalazište Gradište

Najraniji arheološki tragovi nađeni do sada na području Novog Čiča datiraju iz neolitika (mlađe kameno doba) između 10. i 4. tisućljeća prije Krista. Nalazište Gradište, smješteno između Novog Čiča i Starog Čiča, jedno od najvažnijih neolitskih nalazišta na području Zagrebačke županije. Gradište je bilo nizinsko naselje koje pripada korenovskoj kulturi s karakterističnom keramikom vrpčastih ukrasa i posudama na nožicama. Naselje je spretno iskoristilo blago uzdignuti plato uz potok Siget koji svojim zavnutim tokom stvara močvaru i pruža zaštitu ljudima. Gradište je bilo kontinuirano

naselje i u nešto mlađe, neolitske sopotske kulture, koja se prepoznaje po obojenom posuđu sive boje i crne boje (Leček i Dizdar, 2003).

Slika 4.6. Skupina nalaza sa arheološkog nalazišta Gradište

Izvor: Leček, S. i Dizdar, Z. (2003). Zagrebačka županija, Zagreb: Zagrebačka županija (str. 75)

Iz eneolitika (bakrenoga doba) između 4. i 3. tisućljeća prije Krista pronađeni su ostaci lasinjske kulture u Novom Čiču, slučajni nalazi u Samoboru i Mariji Gorici (oko 3000 g.pr.Kr.), a brončano doba opet u višeslojnim nalazima na Gradištu. Prema bogatim nalazima najmlađeg razdoblja na tom lokalitetu cijeli okolni krug srodnih nalaza nazvan je "grupa Velika Gorica" (od 10. st.pr.Kr.), Naselje Gradište živi i kroz željezno doba, u doba halštatske kulture, koja je u 8. st.pr.Kr. potisnula kulturu polja sa žarama. Najvažnije je upravo radi neprekinute naseljenosti od neolitika do rimskoga doba.

4.5. Kultura života i rada

Kušen (2002) dijeli kulturu života i rada na folklor, rukotvorstvo, tradicijsko građenje i uređenje vrtova, tradicijske obrte, vinarstvo i gastroenologiju, gastronomiju, ugostiteljsku tradiciju, suvremenu proizvodnju i ostalo. U ovoj se analizi ističe folklor, odnosno podvrsta običaji kroz Uskršnje kotakanje, zatim iz podvrste legende, legendu o potonulim čičkim zvonima, legenda o tunelu i o hrastu. Iz rukotvorstva se navodi podvrsta narodne nošnje i obrada lana i konoplje. Od tradicijskih građevina ističe se

tradicijska drvena arhitektura. Od gastronomije se navodi posavska guska, svježi sir i vrhnje te tradicionalna turopoljska jela.

4.5.1. Uskršnje kotakanje

Kotakanje je tradicijska igra koja se igra isključivo na području Novoga Čiča te okolnih sela (Jagodno, Ribnica, Lazina Čička). Nigdje u drugim dijelovima Turopolja nitko ne spominje kotakanje. Organizacijski gledano igra je najbližnja današnjem hokeju. Igra se uvijek na Uskršnji ponedjeljak u poslijepodnevno vrijeme nakon ručka (obeda). Pripreme kreću već nekoliko tjedana unazad kad se odlazilo u šumu. Tamo se odabire odgovarajuće drvo koje ima palicu u kosom obliku slova L. Najčešće se koristilo drvo klena ili brijesta radi svoje tvrdoće. Sa palice se ogulila kora i prosušila se da bude lakša i tvrđa. Kao "pak" se koristio poprečno odrezani komada drveta od neke oblice, dok je u današnje vrijeme aktualna gumena inačica paka.

Slika 4.7. Palica za kotakanje

Izvor: Rad autora

U Novome Čiču, po pričanju autorova oca, igrali su "Gorenci" protiv "Dolencov". Stupovi za struju su bili granica od koje je počinjala igra. Početna "međa" je bio stup prije gostionice kod "buffeta Vage". U svakoj ekipi bio je proporcionalan broj članova (od šest do deset). Svi su se rasporedili u formaciju da najbolje pokrivaju pak koji se baca od zemlju. Jedna ekipa je udaljena od druge otprilike 30 metara, a kapetani su bacanjem novčića određivali tko pravi baca. Pak se bacao tako da odskoči u zrak i na taj način eventualno zbuni protivnike da ga ne mogu zaustaviti palicama. Tamo gdje je pak stao, protivnici ga bacaju u suprotnome smjeru prema onim drugima i time kreće borba za napredovanjem u suparnički teritorij. Igra traje sve dok oni bolji i spretniji ne izguraju suparničku ekipu preko ruba dogovorenog teritorija. Zatim se odigra još nekoliko puta. Igra nije bezazlena jer pak kada se baca odskoče, a igrači u žaru

nadmetanja da ga zaustave mogu zadobiti udarac u potkoljenicu, dok neki idu doma i sa razbijenim glavama.

4.5.2. Legenda o potonulim čičkim zvonima

Postoji legenda koja se prenosila sa generacije na generaciju, a govorila je o potonulim crkvenim zvonima. I autor ovog rada je kao dijete slušao tu priču. Legenda govori ovako.

U vremena dok su Osmanlije harali prostorima Turopolja, pljačkali i palili sve pred sobom, ljude odvodili u roblje, mještani Novog Čiča su svoja brončana zvona sakrili u jedan od virova⁶ potoka Sigeta koji se nalazi odmah iza drvene Crkve sv. Ivana Krstitelja. Mještani su zvona zavezali konopcima prije nego su ih spustili u vir. Nakon što je opasnost prošla, isti ti mještani su krenuli s izvlačenjem zvona iz toga vira gdje su ih sakrili. Nakon što su pronašli konopce, vezali ih za volove te krenuli s izvlačenjem zvona konopci su popucali. Od toga vremena do dana današnjeg zvona su ostala sakrivena u viru koji danas nosi naziv Popov vir.⁷

Postoji i druga verzija koja ima isti početni dio do trena gdje su krenuli s izvlačenjem zvona te su privezali konopce na volovsku zapregu, no tada je bilo podne vrijeme "obeda" i pojavila se neka starija žena koja je rekla da svi idu jesti "da budu nakon obeda izvlekli zvona van". Nakon završenog "obeda" svi su se vratili na mjesto izvlačenja i tamo nije bilo ni volova niti konopaca na kojima su bila pričvršćena zvona. Objašnjenje nestanka je navodno mulj iz vira u kojem su bila zvona, a koji je povukao volove u taj isti vir. Stariju ženu nitko nije poslije vidio.

4.5.3. Legenda o tunelu

Manje poznatija od legende o zvonima je ona o tunelima. Zvuči nevjerovatno jer je područje Turopolja, a pogotovo čička okolica poznata po močvarnome terenu, barama, tresetištima i potocima. Povijesna je činjenica da je današnje Novo Čiče spadalo u

⁶ Virovima su stari ljudi nazivali dublja mjesta u potoku, gdje je bilo vidljivo kako voda izvire noseći razne čestice ili komadiće materijala sa dna.

⁷ Popov vir je i danas neobično duboko mjesto u potoku Sigetu sa preko 4 metra dubine.

vlastelinstvo plemića Erdodyevih sve do kraja 19. stoljeća kada prelazi u ruke drugih plemića Thurn und Taxisa. Plemstvo je imalo dvor koji se nalazio na području Novog Čiča i bio je stambeno-reprezentativnog tipa za život, a ne utvrda kakva je danas u Lukavcu, jedina očuvana turopoljska utvrda. Legenda govori kako je iza dvorca bila i ladanjska kuća. Namjena te kuće je bila da ugošćuje klijentelu koja se došla provoditi sa damama koje su živjele u njoj. Iz toga djela se saznaje da je tunel imao ulogu pružanja diskrecije za klijente koja je u to doba bila od iste važnosti kao i u 21. stoljeću. Povezivao je Novo Čiče sa Starim Čičem. Zna se početna točka u Novome Čiču radi položaja dvorca, dok je krajnja u Starome Čiču nepoznata. Nitko nikada nije našao neki trag koji bi mogao potvrditi da je tunel zaista postojao. Dvorac je porušen za vrijeme Drugog svjetskog rata, između 1944-1945. godine.

4.5.4. Hrast u mitologiji, vjerovanjima i tradiciji

Stari Turopoljci su od davnine štovali svoje hrastove. Većina običaja i vjerovanja bespovratno se izgubila u zaboravu. Oni preostali sačuvani su u zapisima etnologa, folklorista i putopisaca. O vrijednosti hrasta za Turopoljce svjedoči narodna priča u kojoj djevojka odbija ponudu šumskog vilenjaka da zlatom zamjeni drva koja je nabrala u lugu, jer su joj ona trebala da bi ugrijala kuću i napravila objed te tako dom učinila ugodnim mjestom svoje obitelji. Od hrasta se radio badnjak ili božičnjak, drvo koje daje toplinu i svjetlo na Badnju večer. Ugarci i pepeo ugaslog badnjaka rasipali su se po vrtovima i poljima da ih štite (Mikulčić, 2010).

4.5.5. Narodna nošnja iz Novog Čiča

Turistička zajednica Zagrebačke županije (2008) ističe kako starinske nošnje imaju posebno mjesto u čudesnom svijetu umjetničkog narodnog stvaralaštva. I danas oduševljava ljepota pojedinih odjevnih predmeta. Vezenje je vještina u kojoj je seoski ženski svijet pokazivao osobitu maštovitost i kreativnost te oblikovao jedinstveni likovni izraz. Nošnja je načinjena od platna tkanog na tkalačkom stanu. To je nekrojeno ruho sastavljeno od pravokutnih komada i potom nabirano. Tkalje ih ukrašavaju motivima koji su koloristički i po ornamentalnom sadržaju u tijesnoj vezi s narodnim vjerovanjem. Prevladavala je crvena boja, uz crnu, zelenu, žutu, plavu i bijelu, a nešto kasnije se javljaju roza i ljubičasta. Motivi su u početku bili sitni, geometrijski, zatim cvjetni, manje

ili više stilizirani. Česti su motivi cvjetna kitica, sama ili u ritmičkom ponavljanju te ljudski i životinjski likovi. Motivi i boje imaju simbolično, apotropejsko ili magijsko značenje. Jarkocrvena boja je predviđena isključivo za mlade i za vrlo svečane i vesele trenutke.

Slika 4.8. Narodna nošnja iz Novog Čiča

Izvor: Arhiva autora

Tekstilni predmeti imaju uporabnu, ali i ukrasnu ulogu u unutrašnjosti kuće, a oni kojima se kuće uređuju za svečane trenutke, primjerice na Božić i Uskrs, bogato su ukrašeni. Jastučnice (vanjkušnice), stolnjaci i stolnice, imaju najčešće ukras prebiran i kockan, a najbogatije su ukrašeni djeverski ručnici koje mladenka daruje svatovima. Od najgrublje pređe tkali su se koberi, prekrivači i vreće.

U Novom Čiču djeluje Kulturno-umjetničko društvo "Čiče". U svome fundusu ima bogatu kolekciju od 200 nošnji za odrasle te oko 120 nošnji za djecu. U fundusu se nalaze nošnje iz Turopolja, Moslavine, Banije, Brodskog Posavlja, Bilogore te Hrvata iz Usore (BiH) i Janjeva (Kosovo).

O značaju Novog Čiča najbolje govori činjenica da ima i svoju verziju nošnje. Hrvatski slikar Vladimir Kirin koji je radio uglavnom kao grafičar na području grafike i tiskarstva te crtao grafičke mape s motivima narodnim nošnjama i kolima (narodna igra), naslikao je dvije slike koje pokazuju narodnu nošnju iz Novog Čiča. Prva slika pokazuje jednostavnu mušku odjeću namijenjenu i radu i sajmu te bogatu i šarenu žensku odjeću pokazuje bogatstvo u vezu, tkanju i pletenju. Ženska se nošnja razlikuje od mjesta do mjesta po nekoj osobitosti, ali su šareni vez i poculica bili nezaobilazan modni detalj.

Slika 4.9. Narodna nošnja iz Novog Čiča

Izvor: Crnjak, S. M. (2006). Pozdrav iz Velike Gorice: Velika Gorica na razglednicama od 1898. do 2006. godine. Zagreb: Cropro (str.94)

Druga slika pokazuje muškarca i ženu sa prve slike sa kaputima bogato vezenim etno detaljima karakterističnim za Novo Čiče. Muškarci iz okolice Velike gorice su oko vrata nosili šarene (obično crvene) vrpce zvane podgutnice. Kako je podgutnica bila dio nošnje hrvatskih vojnika u vojsci Luja XIV. u prvoj plovidbi 17.stoljeća, počeli su je nositi i francuski vojnici. Podgutnicu, odnosno maramu ispod vrata Francuzi su prozvali "la Croate", Croata. Tako je nastala kravata, najpoznatiji hrvatski proizvod na svijetu.

Slika 4.10. Narodna nošnja iz Novog Čiča

Izvor: Crnjak, S. M. (2006). Pozdrav iz Velike Gorice: Velika Gorica na razglednicama od 1898. do 2006. godine. Zagreb: Cropro (str.94)

4.5.6. Lan i tkalačka radionica

Narodni zapis o lanu kaže:

“Dugi ti je posel dotmar se oblečeš. Treba len: posejati, pleviti, pukati, rilati, namakati, vaditi, prestirati, prebirati, tuči, trti, mikati, presti, mavati, beliti, vijati, snovati, navijati, tkati, krojiti, šivati i – obleči.”

Svi koji su imali prilike, u svojem djetinjstvu možda, u posjetu starijim ljudima ili negdje u muzeju, dodirivati starinski laneni ručnik kakvim su poslije umivanja brisali lice i tijelo naši preci, dobro znaju kako je nježan i ugodan dodir ručnika istkanog od lanenih niti, od te biljke koja usred ljeta na dugačkoj zelenoj stapci nosi sitne cvjetove boje osunčanog neba. Takva je plava polja lana u svojem ranom djetinjstvu zapamtilo mnogo žena u selima istočne Hrvatske (Slavonije) i ravničarskog dijela zagrebačke

okolice (Turopolja), kojima je lan bio nedjeljiv dio svakodnevnog života. Već od najranijeg djetinjstva sjećaju se udaranja stupe, namakanja lana, prostora starih tradicijskih kuća u kojima su bili okruženi ručnicima, posteljinom i odjećom od lana, spavali su na jastucima od lanenog platna, pokrivali se lanenim plahtama koje "dišu" i koje se predivno peru. Lan je biljka koja zahtjeva više vlage pa uspijeva tek u riječnim nizinama, a najkvalitetniji potječe iz Posavine. Tkalo se obično zimi, u vrijeme kada poljodjelski radovi miruju (TZZZ, 2008).

Kulturno umjetničko društvo "Čiče" pokrenulo je 2016. godine projekt pod nazivom "Od lana haljina tkana". U tom projektu oživljen je cijeli proces za preradu i obradu lana. U svibnju je lan posijan na polju. Nakon dozrijevanja ručno ga se čupalo (pukal se), slagalo u hrpe (ručice) i ostavljalo da se posuši. Nakon toga se sa stabljike lana odvajalo sjemenke na metalnom češlju i cijeli proces se naziva "riljanje". Zatim su se snopovi lana potapali u rijeku Odru nekoliko dana na reške. Osušeni snopovi lana se udaraju na posebnom alatu od drveta koji se gazio nogom, a naziva se "stupa". To sve s ciljem odvajanja dijela vezivne ovojnice biljke lana (pozder). Dalje je slijedila finija obrada na "trlici". U završnoj fazi lanena vlakna se pročešljavaju na "grebenu" koji je ustvari kao češalj s metalnim šiljcima. Dobiveno predivo od lana se pričvrstilo na "preslicu" i ručno se prela nit koja se namatala na vreteno. Ispredena nit "pređa" se zatim namatala na "mahalo", a dobivena predena postavljala se na "vitlenke" i namatala u klupko. Namotanu pređu iz klupka se drvenim "sukačem" prematalo na špule za snovanje i tkanje. Snovanje znači odrediti dužinu i širinu. Za snovanje je potrebna "snovača". Zatim se laneno prelo stavljalo na tkalački stan i tkalo platno od kojega se kasnije izrađivalo sve od narodnih nošnji, ručnika, posteljine, torbi, stolnjaka i drugo. Ono što je nastalo od toga lanenog platna su predivne moderne haljine sa ručno vezenim cvjetnim motivima koji su preuzeti sa narodnih nošnji.

Slika 4.11. Članice KUD-a "Čiče" u lanenim haljinama

Izvor: KUD "Čiče" Novo Čiče, dostupno na:
<https://www.facebook.com/kudcice.novocice/photos/a.694301150721083.1073741862.542572705893929/694302277387637/?type=3&theater>, preuzeto 6.10.2017.

Projekt je na kraju predstavljen u Boćarskom domu na izložbeno-prodajnoj manifestaciji „Dani hrane i tradicijskih proizvoda Zagrebačke županije i Grada Zagreba“. Najuzornija seoska žena Zagrebačke županije za 2016. godinu je dobila upravo haljinu koja je nastala u projektu "Od lana haljina tkana" te time dodatno promovirala uspješno proveden projekt.

4.5.7. Tradicijska drvena arhitektura

Narodna izreka o dugovječnome hrastu glasi:

"Hrast stotinu godina raste, stotinu godina živi, stotinu godina umire."

Posebno obilježje turopoljskog kraja je u prošlosti bilo šumsko bogatstvo najkvalitetnijeg hrasta lužnjaka. Drvo je bila glavna građa ne samo za seoske domove nego su se od njega izrađivali i svi uporabni predmeti u domaćinstvu od zdijela, žlica, tkalačkog stana, alata.

Puhmajer (2005) opisuje tipičnu kuću (hižu) turopoljskog sela kao prizemnicu građenu od hrastovih planjki. Planjke su bile tesane ili piljene, slagane vodoravno jedna na

drugu tvoreći stijene kuće, na uglovima spojene u “horvatski vuglič” (neotesani krajevi greda) ili “nemški vuglič” (otesani krajevi greda) Imala je skošeni ili poluskošeni krov te je bila prekrivena slamom (šopom) ili drvenom šindrom. Čitav krov pridržavala je vrlo jaka greda koju su nazvali “tram“. Na njoj se urezivala godina gradnje kuće. Kuće su nekad na ulaznom dijelu imale mali natkriveni hodnik zvan “pristašek“. Unutrašnjost su činile tri prostorije od kojih je središnja bila kuhinja s otvorenim ognjištem gdje obitelj boravila tijekom dana, a bočno dvije sobe, uglavnom za spavanje. Pod je obično bio zemljan (nabijena ilovača), rjeđe od opeke ili drva. Kuća je bila dio većega gospodarskog sklopa koji je uključivao spremišta za hranu i staje za domaće životinje. Graditelji takvih drvenih remek djela zvali su se cimermani, tesari ili paliri. Za stare Turopoljce vrijedila je izreka da ih hrast prati od kolijevke do groba.

Novo Čiče je u svojoj prošlosti imalo veliki broj drvenih prizemnica (hiža) i čardaka. Danas postoji mali broj tih kuća, dok se drveni čardak nije očuvao niti jedan (Mlinar i Čiča, 2010). Obitelj autora je vlasnik jedne drvene prizemnice. Kuća potječe iz prve polovice 19. stoljeća i na glavnoj gredi (tramu) urezana je godina gradnje 1838. godina. Godine 2016. nakon očevida konzervatora iz Ministarstva kulture donesena je sljedeća odluka: “Kuća je tradicijska zgrada koje se valorizira kao vrlo vrijedna zbog graditeljskih i stilskih obilježja sredine 19. stoljeća. Zbog činjenice da stare drvene zgrade imaju svojstva prostorne, tehničke i arhitektonske baštine kao i zbog duboke tradicije, dio su sveukupnog hrvatskog identiteta te ih treba čuvati od propadanja“.

Slika 4.12. Tradicijska prizemnica iz 1838. godine u vlasništvu autorove obitelji

Izvor: rad autora

Daljnji koraci koje autor namjerava poduzeti u vezi obnove kuće i stavljanja u turističku ponudu je pristupiti fondovima za financiranje sanacije tradicijskih zgrada te ishodovanje projektne dokumentacije za njezinu temeljnu obnovu kako bi bila u reprezentativnome stanju.

4.5.8. Posavska guska

U današnje vrijeme guska dolazi na stol kao pečenka pretežito za blagdane i to posebno za Sve Svete, Martinje, Božić ili Novu godinu. Porijeklo tih gusaka najčešće je iz velikih trgovačkih centar. Rijetki su oni koji uspiju nabaviti gusku sa sela koja se pasla na livadi ili plivala u kakvome potoku ili obližnjoj bari. Pečena guska s kestenima ili mlincima i mlado vino osebujni je hrvatska specijalitet koji se jede samo u hrvatskome narodu, čak i kad je dijaspora u pitanju, primjerice u Slovačkoj. U odnosu na drugu perad, meso gusaka ima nešto manji udio bjelančevina i znatno veći udio masti. U krajevima uz rijeku Savu guske su se sušile i dimile u komadu. Poznato je da se gusku znalo ispeći i spremiti u mast te se koristiti po potrebi.

Slika 4.13. Pečena guska i hladetina od guske uz razne priloge

Izvor: rad autora

Osim guščjega mesa, guščja mast se koristila kao posebno vrijedan dodatak prehrani. Guščja mast je prozirna, bijele do bijelo žućkaste boje, karakterističnog je mirisa i okusa. Nju su osobito cijenili u židovskoj kuhinji umjesto svinjske masti, ali je korištena i kao lijek za brojne bolesti. Uz dodatak soli, ljekovitih biljaka i voća priređivala se tzv.

aromatizirana guščja mast. Smatra se da guščja mast djeluje ljekovito za grčeve, bolesti mjehura, liječenje rana, ispadanje kose, vrtoglavice te da ima i afrodizijačka svojstva. Od ostalih stvari koje su koriste od guske trebalo bi spomenuti jetru, jaja i perje i paperje.

4.5.9. Svježi kravlji sir i vrhnje

Svježi kravlji sir u kontinentalnim krajevima Hrvatske ima dugu tradiciju proizvodnje. Sir i vrhnje spadaju u temeljne namirnice koje se jedu same ili kao prilog suhomesnatim proizvodima, najčešće im se dodaje mljevene slatke crvene paprike ili luka i češnjaka. Osnovna karakteristika domaćeg svježeg sira njegova je lisnata struktura. Bez svježeg sira nezamislive su brojne slastice poput štrudle sa slatkim/slanim sirom, zlevanke, štrukli ili pite od sira.

U domaćinstvima Novog Čiča, kao i većeg djela kontinentalne Hrvatske iščezlo je krupno blago iz štala. Krave u mjestu danas imaju samo još dvije obitelji: Đuksi i Paviša. Autor ovog rada prisjeća se svog djetinjstva kada su baka i djed imali dvije krave u štali te mirisa svježe podojenog mlijeka koje se prokuhavalu na peći na drva. Poseban doživljaj je bilo čekati sir koji je baka radila, da se prosuši u pletenoj sušari na vjetru.

4.5.10. Tradicionalna turopoljska jela

U nastavku se navodi nekoliko tradicionalnih turopoljskih jela. Osim sastojaka, ukratko se opisuje njihova priprema, kako ih sačuvane ima autor ovog rada.

Prežgana juha

Sastojci: 5-6 žlica kukuruznog brašna, malo masti, sol

Brašno prepržiti na masti, kad malo porumeni zaliti s vodom da bude gusto i posoliti.

Beli žganci

Sastojci: 1l vode, 60 dag oguljenih krumpira, 35 dag oštrog brašna, 30 g soli, 1 žlica masti (ili 2 žlice ulja), 1 jaje, 1/2 domaćeg kiselog vrhnja

Krumpir skuhati, odliti vodu i zgnječiti ga da nema grudica. Vratiti procijeđenu vodu, dodati masnoću, sol i vratiti na vatru. Kad zakipi, smanjiti vatru na najmanju jačinu i

polagano jednom rukom sipati brašno, a drugom rukom kuhačom za žgance brzo miješati da se ne naprave grudice. Uz stalno miješanje kuhati još 25 minuta. Prije samog kraja umiješati jedno jaje. Kuhane žgance razvući po obodu lonca da se malo ohlade, potom ih kuhačom vaditi i vilicom odvajati manje komade na tanjur. Gotove žgance preliti kiselim prokuhanim vrhnjem ili svježim kiselim vrhnjem ili preprženim špekrom ili pak lukom.

Prisiljeno zelje i krvavice

Sastojci: 1 glavica zelja, 1/2 glavice kosanog luka, 1 žlica soli, 2 žlice masti, 1/2 litre vode, 2 žlice octa, 1/4 žlice kima, 3 žlice brašna

Zelje se očisti, opere i tanko reže kao salatu. Onda se zelje pristavi u posoljenu kipuću vodu i doda se odmah ocat. Kada je zelje skuhano, dodaj zafrig i prokuhaj. Krvavice speći na tavici na dinstanome luku i poslužiti jelo.

Turopoljska zlevanka

Sastojci: 50 dag kukruznog brašna, 3 jaja, jedna svježa germa (kvasac), 1 dl ulja, 2 dl kiselog vrhnja, 2 dl mlijeka, 15dag svježeg kravljeg sira, 1 žlica šećera, malo soli

Germu izmiješajte sa 1/2 dl mlakog mlijeka i žlicom šećera i na toplom držite da se masa udvostruči. Masu ulijte u zdjelu, dodajte jaja, kiselo vrhnje, mlijeko, ulje, sol i kukuruzno brašno. Izmiješana masa mora biti nešto gušća od one za palačinke. Ulijte je u namazani i brašnom posuti lim (protvan). Odozgo stavite na nekoliko mjesta po 1/2 žličice sira, pokrijte ubrusom i ostavite na toplom mjestu da se digne na dvostruku količinu. Stavite u zagrijanu pećnicu i pecite na srednjoj vatri oko 30 minuta. Ohladite i režite na veće komade (kvadrate).

4.6. Manifestacije

Kušen (2002) dijeli manifestacije na kulturne, vjerske, sportske, gospodarske i ostale manifestacije. U analizi se detaljnije opisuje Ivanje u Novom Čiču kao kulturna manifestacija.

4.6.1. Ivanje u Novom Čiču

Od davnina se u Novom Čiču tradicionalno poštivao sveti Ivan Krstitelj jer župna crkva nosi njegovo ime te se održavala proslava Ivanja. Ivanje i Jurjevo u Turopolju stoje za dva važna blagdana koji vuku svoju tradiciju iz “vremena kada je čovjek živio u ravnoteži sa godišnjim ciklusima prirode“. Kalendarski gledano datum proslave je 24. lipanj, sam početak ljeta, što je ujedno i polovica godine od prošlog i polovica do dolazećeg Božića. Od 2005. godine u Novom Čiču se održava manifestacija pod nazivom “Ivanje u Novom Čiču“ čije je nositelj i organizator KUD “Čiče“.

Manifestacija “Ivanje u Novom Čiču“ je trodnevna manifestacija i odvija se za vikend. U programu se nalazi pregršt zbivanja, nastupa, aktivnosti te gastronomskih delicija koje se svake godine izmjenjuju i nadopunjuju nečim novim i zanimljivim. Manifestacija uključuje nogometnu utakmicu, razgledavanje Etno naselja Novo Čiče, milenijsku fotografiju uz Ježevo jezero, svečanu povorku gostujućih kulturno umjetničkih društava kroz mjesto, nastupe KUD-ova, izložbu fotografija, izložbu radova gostujućih likovnih kolonija, gastronomskih prezentacija uz konzumaciju specijaliteta te večernju zabavu uz svake godine novog izvođača (Najbolji hrvatski tamburaši, Slavenske lole, TS Fijaker).

Nakon opisa istaknutih turističkih atrakcija, autor u sljedećem poglavlju iznosi svoj prijedlog novog turističkog proizvoda Novog Čiča temeljen na kulturi života i rada lokalnog stanovništva. Pri tome se posebno obraća najmlađem uzrastu kroz edukativne programe.

5. IZBOR NAJZNAČAJNIJE ATRAKCIJSKE OSNOVE – PRIJEDLOG NOVOG TURISTIČKOG PROIZVODA

Turistički resursi su sva sredstva od kojih se može dobiti korist u svrhu turizma na nekom području. Prema Kušenu (2006) koji je sastavio osnovnu klasifikaciju turističkih atrakcija od šesnaest vrsta atrakcija, pod brojem osam uvrštene su atrakcije koje spadaju u grupu Kultura života i rada. Takve atrakcije su stvorene, izvorne te nematerijalne, a dijele se na folklor, rukotvorstvo, tradicijske vrtove, tradicijske obrte, vinogradarstvo i podrumarstvo, gastronomiju, ugostiteljsku tradiciju, suvremenu proizvodnju i ostalo. Obzirom da je tema ovog rada vezana za atrakcijsku osnovu Novog Čiča, autor pažnju usmjeruje na skupinu folklor, rukotvorstva te gastronomije. Turistički motivi za tu vrstu atrakcije su upoznavanje života i rada, promatranje, slušanje te stručno-znanstvena edukacija i istraživanje.

Kultura života i rada u Novom Čiču je upravo ona atrakcijska osnova koja je najbogatija i najatraktivnija te ima potencijal za stvaranje novog turističkog proizvoda. Turistički proizvodi koji se temelje na kulturi života i rada ponajprije obuhvaćaju elemente koji pridonose njegovoj originalnosti i atraktivnosti čime se može isticati kao “dručkiji” u ponudi na tržištu. Privlačnost elemenata folklor, rukotvorstva, tradicijskog graditeljstva te gastronomije, uz moderan pristup osmišljavanju koncepta turističkog proizvoda, čine isprepletenu mrežu međusobno se nadopunjujući te dajući dodatnu vrijednost turističkom proizvodu.

Gledano kroz posebne oblike turizam, upravo kulturno-edukativni turizam po svojem sadržaju boravka pruža mogućnost u kojem su zadovoljeni specifični turistički motivi koji imaju privlačnu snagu za posjetitelje u Novo Čiče, u sklopu cjelovitog turističkog proizvoda. Takav tematski turistički proizvod objedinio bi sve ranije nabrojane i opisane elemente koje je autor pobrojao u resursnoj osnovi. Tržišni segment kojem bi se nudio u početnoj fazi bila bi djeca predškolske i osnovno školske dobi, kao i grupe stranih turista kojih ima sve više na području Velike Gorice nakon izgradnje nove zračne luke. Promocija bi se usmjerila prema turističkim agencijama specijaliziranim za seoski turizam i edukativno-poučne ture te prema javnim ustanovama (dječji vrtići, osnovne škole).

Edukativno-animacijske radionice za predškolsku i osnovno školsku dob provodile bi se u suradnji sa KUD-om "Čiče" koje je nositelj projekta etno naselje "Čiče" na imanju autorove obitelji. Na radionicama edukativnog tipa djeca iz vrtića i škole mogla bi kroz vlastito iskustvo upoznati nematerijalnu tradiciju Turopolja, stare zanate i običaje, način obrade zemlje, vrste i pripremu jela, kao i upoznati se s autohtonim pasminama domaćih životinja i proizvodima sela. U nastavku slijede prijedlozi edukativnih radionica.

5.1. Od zrna do stola

Edukativna radionica "Od zrna do stola" osmišljena je kako bi se djeca upoznala sa zaokruženima procesom izrade kruha. Uključuje sve faze, od sadnje kukuruza pomoću starih ručnih alata koje su vukli konji ili volovi, okopavanja mladog kukuruza, ručne berbe, spremanja u "kukuružnjak", pa sve do mljevenja zrna na kamenome mlinu i u konačnici od tijesta bi oblikovali svoje "kruščiće" koji bi se pekli u krušnoj peći. Djeca bi se ujedno upoznala sa tradicijskom drvenom arhitekturom jer se na prostoru etno naselja nalaze tri hrastove kuće te manji drveni gospodarski objekti (štagalj, kokošinjac, zečinjak). Tom prilikom djeca bi kroz zanimljivu priču imala prilike saznati kako se nekada živjelo u tim drvenim kućama, kakav je tada bio raspored soba, gdje se nalazila kuhinja, što je bilo zamjena za hladnjak u to vrijeme, zbog čega su bili jako mali prozori na kućama i zbog čega nisu imale vidljive dimnjake na krovu. Vidjeli bi i probali koristiti različite predmete, leći na krevet ispunjen slamom, vidjeti uporabu tkalačkog stana.

Na imanju Lažnjak, preko puta etno naselja "Čiče", djeca bi mogla vidjeti i naučiti koje su posebnosti i karakteristike autohtonih pasmina peradi, kao što su posavska guska, zagorski puran, posavske kukmaste koke te patke. Tom bi prilikom mogli hraniti životinje te prošetati uz potok Siget koji je zadržao svoj izvorni oblik. Na povratku sa imanja, djeca bi mogla igrati stare dječje igre, kao što su bacanje potkove, kotakanje, skakanje u vreći, hodanje na štulama, gađanje iz pračke i za kraj slijedi ono što sva djeca obožavaju, jahanje na pravom konju-poniju.

Program za radionicu “Od zrna do pogače“:

- 9.00-10.00 dolazak u Eko-etno naselje: riječi dobrodošlice i upoznavanje sa samim mjestom i poviješću uz toplo domaće pecivo i čaj te predstavljanje devet tamburaških instrumenata uz mogućnost isprobavanja
- 10.00-11.30 podjela u dvije grupe (etno i pekarska): etno grupa ima obilazak drvene tradicijske kuće; animator u narodnoj nošnji govori o nekadašnjem načinu života, uporabnim predmetima, namještaju; pekarska grupa uz animatora u narodnoj nošnji saznaje detalje o procesu izrade kruha, kako se prvo morala orati zemlja, usitnjavati, sijati, zatim berba kukuruza, ruljene i mljevenje u kamenom mlinu, kako se mijesi tijesto, oblikuje i peče u krušnoj peći
- 11.30-12.30 posjet obiteljskom imanju Lažnjak: obilazak imanja; animator u narodnoj nošnji govori o autohtonim hrvatskim pasminama domaćih životinja, o njihovim posebnostima i načinu uzgoja, uz hranjenje peradi; šetnja uz potok Siget i povratak u etno naselje
- 12.30-13.30 ručak prilagođen dječje uzrastu
- 13.30-14.30 izmjena etno i pekarske grupe
- 14.30-15.30 vrijeme za igru i jahanje ponija: jahanje dvaju mini ponija i igranje starih pastirskih igara: kotakanje, gađanje iz pračke, hodanje na štulama, skakanje u vrećama, i drugo
- 15.30 završetak programa i ispraćaj djece.

Uz suradnju sa školama i vrtićima organizirao bi se autobusni prijevoz djece, a prema njihovom broju se modificiraju grupe i termini obilaska pojedinih točaka u programu.

5.2. Gdje rastu rumene jabuke?

Edukativna radionica “Gdje rastu rumene jabuke?” također je predviđena za djecu predškolskog i osnovno školskog uzrasta. Osmišljena je kako bi djeca upoznala prirodne ljepote čičkoga kraja, bogatu kulturnu baštinu, naučila o životu i radu na selu te aktivno sudjelovala u animaciji. Sastoji se od posjeta voćnjaku s jabukama na koji se dolazi traktorom vozeći se u prikolici prilagođenoj za prijevoz djece, što je poseban doživljaj za svako dijete. Na voćnjaku uče o vrstama jabuka i koje su razlike između slatkih, kiselih i koje se su najpogodnije za čuvanje u razdoblju kada ih nema. Slijedi

berba jabuka kroz natjecanje u dva tima koji beru jabuke i tko će ubrati najveću jabuku. Nakon voćnjaka odlazi se u etno naselje Čiče gdje se prikazuje kako ubrane jabuke treba oprati, rezati i ubaciti u prešu za jabuke za svježi sok od jabuka. One jabuke koje ostaju, režu se i stavljaju na sušenje za ukusan i zdravi čips. U cijelom procesu sudjeluju i djeca.

Nakon rada slijedi odmor uz ručak, a potom poučna predstava "Potonula zvona" koja prikazuje čičku legendu o potonulim crkvenim zvonima koju izvode članovi KUD-a Čiče. Nakon predstave odlazi se do susjednog imanja Lažnjak, gdje se predstavljaju hrvatske autohtone pasmine peradi koje djeca mogu hraniti. Animator u narodnoj nošnji upoznaje djecu s posebnostima tih pasmina, zbog čega izgledaju danas upravo baš tako i zašto su te veličine, koliko jaja snesu u godinu dana i koliko treba da se pilići izlegu iz jajeta. Na povratku s imanja, djeca imaju priliku igrati stare dječje igre kao što su :bacanje potkove, kotakanje, skakanje u vreći, hodanje na štulama, gađanje iz pračke i za kraj slijedi ono što sva djeca obožavaju je jahanje na pravom konju-poniju.

Program za radionicu "Gdje rastu rumene jabuke?"

- 09.00-11.00 polazak traktorom prema voćnjaku: dobrodošlica i upoznavanje s voćnjakom, sortama jabuka koje su posađene u njemu, što se radi u njemu kroz cijelu godinu, kako se beru jabuke; kratka pauza uz toplo domaće pecivo i sok od jabuke; podjela u dva tima i natjecanje u branju jabuka te odabir najveće jabuke; odlazak u etno naselje "Čiče"
- 11.30-13.30 radionica izrade soka i čipsa od jabuka u dvije grupe: grupa za sok netom ubrane jabuke iz voćnjaka pere, reže i ubacuje u prešu za jabuke i radi svježi sok od jabuka; grupa za čips jabuke režu i stavljaju na sušenje za ukusan i zdravi čips
- 13.30-14.00 ručak prilagođen uzrastu i odmor
- 14.00-14.30 prikaz predstave "Potonula zvona": scenski prikaz čičke legende o potonulim crkvenim zvonima koju izvode članovi KUD-a Čiče
- 14.30-15.00 posjet obiteljskom imanju Lažnjak: animator u narodnoj nošnji govori o autohtonim Hrvatskim pasminama domaćih životinja, o njihovim posebnostima i karakteristikama, načinu držanja, hrane koke i guske; šetnja uz potok Siget i povratak u etno naselje

- 15.00-16.00 vrijeme za igru i jahanje ponija: jahanje dvaju mini ponija i igranje starih pastirskih igara: kotakanje, gađanje iz pračke, hodanje na štulama, skakanje u vrećama, i drugo.
- 16.00 završetak programa i ispraćaj djece.

Uz suradnju sa školama i vrtićima organizirao bi se autobusni prijevoz djece, a prema njihovom broju se modificiraju grupe i termini obilaska pojedinih točaka u programu.

5.3. Terra Selin

“Terra Selin“ je kulturno-gastronomski cjelodnevni program koji nudi spoj prirodnih ljepota čičkoga kraja i vrijedne kulturne baštine uz dodatni gastronomski doživljaj. Program uključuje i dvije radionice po izboru. Posjetitelji kreću s otkrivanjem prirodnih ljepota rijeke Odre iz kanua, šeću se kroz hrastovu šumu te biciklima voze kroz okolna sela. Nakon aktivnog prijepodneva slijedi jedinstveni ručak uz tradicionalne delicije kao što je pečena posavska guska, pečena guščja jetra na luku, zapečena guščja krv, hladetina od guske, turopoljska kotlovina, bele devenice, pečene jabuke i bundeve, gibanica z orahima i makom i jednostavna zlevanka.

“Turopoljski obed“ (ručak) organizira se u autentičnome ambijentu tradicijske drvene arhitekture uz zvuke tamburica koje sviraju mladi tamburaši članovi KUD-a Čiče. Nakon ručka slijedi prikaz folklorne koreografije članova KUD-a u narodnim nošnjama uz izvođenje pjesama. Nudi se razgled bogate etnološke zbirke, od starih fotografija i razglednica Novog Čiča do uporabnih predmeta s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Pri tome posjetitelji dobivaju uvid koliko je danas puno lakše oprati rublje ili izbušiti rupu u drvetu. Tkalački stan na kojem se izrađuje laneno platno za jastuke, košulje, haljine i torbe, može isprobati svaki posjetitelj te uz pomoć domaćina okušati kako istkati nekoliko vezova. U stolarskoj radionici je organizirana prezentacija kako od komada hrastove daske napraviti drvenu kuhaču, privjesak ili zdjelicu za voće. Majstor u narodnoj nošnji prikazuje kako se rezbari, a zainteresiranima se pruža prilika da sami izrezbare suvenir.

Program Terra Selin

- 7.30-08.00 dobrodošlica i doručak: čaj i kava, omlet sa domaćom šunkom i mladim lukom; ukrcaj u kombi vozila i polazak prema rijeci Odri
- 8.10-11.30 dolazak na rijeku Odru: ukrcaj na kanue i spuštanje po mirnoj Odri uz gustiše šaša i rogoza te dabrove brane na rijeci, upoznavanje s bogatim fondom biljnog i životinjskog svijeta; dolazak do ušća gdje se u Odru ulijeva Siget preko kanala; šetnja kroz šumu hrasta lužnjaka; povratak biciklima kroz pitoma sela Čička Poljana-Ribnica-Jagodno do Novog Čiča
- 11.30-13.00 Turopoljski obed (ručak) u prostoru KUD-a Čiče: tradicionalne delicije od pečene guske, pečene guščje jetre na luku, zapečene guščje krvi, hladetine od guske, Turopoljske kotlovine, belih devenica do pečenih jabuka i bundeve, gibanice z orahima i makom do jednostavne zlevanke;
- 13.00-13.30 nastup tamburaša KUD-a Čiče: prikaz folklorne koreografije članova KUD-a u narodnim nošnjama i izvođenje pjesmi; razgled etnološke zbirke; razgled etno naselja, drvenih hiža i čardaka
- 13.30-15.30 radionice u dvije grupe: radionica na tkalačkom stanu gdje posjetitelji mogu probati istkati nekoliko vezova na tkalačkome stanu te upoznati cijeli proces od sadnje lana, čupanja, sušenja, namakanja, riljanja, stupanja i na kraju dobivanja platna; članovi KUD-a upoznaju posjetitelje s vezenjem svile na lanenom platnu i izradom suvenira koje mogu ponijeti sa sobom; radionica u stolarskoj radionici gdje uz pomoć dlijeta i komada hrastove "planjke" (daske) posjetitelji mogu sami izrezbariti svojstven suvenir uz pomoć majstora stolara, kao što su kuhače, privjesak za ključeve ili zdjelica za voće
- 15.30-16.30 šetnja kroz Novo Čiče do Ježeva jezera; ispraćaj posjetitelja.

Prema broju posjetitelja u grupi moguće je modificirati raspored programa i radionica. Isto tako, aktivnosti unutar programa se mogu prilagoditi različitim dobnim skupinama.

6. ZAKLJUČAK

Analizom je obuhvaćen prostorni (geografski) aspekt područja Novog Čiča koje je obrađeno kao funkcionalno područje koje omogućava postizanje kvalitetnog i cjelovitog turističkog iskustva i doživljaja. To područje promatrano je kao cjelina na kojoj se odvija istinski turistički „metabolizam“ te je ono predstavljeno kao pozornica koja se sastoji od prostora resursa, prostora aktivnosti i prostora doživljaja. Takav prostor dobio je sociološku konotaciju kao milje destinacije i platforma za razvoj posebnih oblika turizma.

Upravo kroz istaknute posebne proizvode edukativnog karaktera u prikazu kulture života i rada omogućena je paradigma revitalizacije. U kontekstu održivosti tih izabranih proizvoda, samo ona turistička aktivnost koja je po mjeri i ukusu domaće zajednice može u sebi sadržavati onaj kreativni i nadahnjujući impuls koji će onda prepoznati turisti-putnici koji će se u takvoj sredini osjećati dobrodošli i kao njezin sastavni dio. Potrebno je dodatno naglasiti da je pri budućem razvoju kvalitetnog i prepoznatljivog turističkog proizvoda potrebna izuzetna kreativnost. Pri tome nije nužno koncentrirati se na jedan proizvod koji će predstavljati cijelu regiju, pa je praktički nemoguće kreirati takav proizvod koji bi zadovoljio sve kriterije. Zato se ovim radom preporučuje da je bolje koncentrirati se na lokalnu različitost i posebnost te na cijeli niz različitih proizvoda. Lokalno stanovništvo najbolji je poznavatelj vlastite kulture i kulturne povijest tako da upravljanje turizmom na području Novog Čiča zahtijeva interdisciplinarni pristup.

U promišljanju željenog portfelja turističkih proizvoda na bazi kojeg će neka zemlja i/ili regija konkurirati na turističkom tržištu potrebno je krenuti od valorizacije tržišnog potencijala i njezinih već postojećih turističkih proizvoda i turističkih proizvoda za čiji razvitak i/ili uspješno tržišno lansiranje postoji kvalitetna resursno-atraksijska osnova. Pritom valja uvijek imati na umu činjenicu da pravilno definiran proizvodni portfelj, temeljen na ideji konkurentskih prednosti, predstavlja najlakši put do uspjeha u globalnoj tržišnoj utakmici.

Zbog svega navedenog preporuka je da je potrebno izraditi detaljnu turističku atrakcijsku osnovu cijelog područja koja bi sadržavala dovoljno elemenata za utvrđivanje ključnih odrednica novih proizvoda u okviru turizma posebnih interesa, a ona bi predstavljala i inicijalnu dokumentaciju za stvaranje stalnog katastra i atlasa turističkih atrakcija koji će se koristiti za daljnje turističke razvojne planove, marketinška istraživanja i promidžbene akcije. U tom kontekstu osobito je važno promatrati turističke atrakcije sveobuhvatno. Kretanje turista između atrakcija dio je lanca usluga, prostora turističke regije, odnosno resursa prostora, a može se obavljati na ekološki prihvatljiv način - biciklima i čamcima te će takav način biti uklopljen u razvoj ekoturizma i ostalih održivih oblika turizma.

U svrhu razvoja održivog turizma svakako je potrebno stručno educirati određeni broj turističkih vodiča, ciklo vodiča i animatora kao menadžera doživljaja koji će svojom aktivnošću na produkciji i interpretaciji doprinijeti bržem i uspješnijem razvoju cijelog područja.

Na temelju provedene analize, proizlazi zaključak da će mjesto Novo Čiče učiniti najbolje što može u svom postupnom pozicioniranju ako se orijentira na promidžbu sljedećih oblika turizma i njima pripadajućim proizvodima: kulturni turizam (sa nišama za kreativni i hobi turizam), manifestacijski turizam inspiriran kulturnom i prirodnom baštinom i tradicijom te gastronomski turizam povezan s nematerijalnom baštinom..

LITERATURA

Knjige:

1. Crnjak, S. M. (2006). *Pozdrav iz Velike Gorice: Velika Gorica na razglednicama od 1898. do 2006. godine*, Zagreb: Cropro
2. Čorak, S. (2006). *Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Zagreb: Institut za turizam
3. Kušen, E. (2002). *Turistička atrakcijska osnova*, Zagreb: Institut za turizam
4. Leček, S. i Dizdar, Z. (2003). *Zagrebačka županija*, Zagreb: Zagrebačka županija
5. Mikulčić, K.M. (2010). *Hrast - drvo Turopolja*, Velika Gorica: Pučko otvoreno učilište
6. Ozimec, R., Petanjek, D. i Ernoić, M. (2016). *Posavska guska*, Zagreb: ADIPA, Društvo za istraživanje i očuvanje prirodoslovne raznolikosti Hrvatske
7. Puhmajer, P. (2005). *Arhitektura Velike Gorice*, Velika Gorica: TZ Velika Gorica,
8. Šostar, Z. (2008) *Male priče iz Velike Gorice*, Zagreb: Akson
9. Trninić, S. i Piškor, Z. (2002). *Lovišta Zagrebačke županije*, Zagreb: Zagrebačka Županija

Znanstveni i stručni članci:

1. Čiča, Z. i Mlinar, A. (2010) Etno-sela između očuvanja identiteta i poduzetničkog trenda, *Etnološka tribina: godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, 40 (2010), 33, str. 117-128

Ostalo:

1. Gajski, A., Klarić, V., Laszlo, Ž., Nevidal, R. i Pintarić, S. (2011) *Muzeji i turizam* (priručnik), Zagreb: Muzej suvremene umjetnosti
2. Lekić, R. (2013) *Hrvatska tradicijska baština i kulturni turizam - Mogućnosti uključivanja nematerijalne baštine preko reprezentativnih uzoraka*, doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu

3. Turistička zajednica Zagrebačke županije, (2008) *Pisani rubac Hrvatske*, Zagreb: TZZŽ

Internetski izvori:

1. Ježevo jezero,
https://www.google.hr/search?q=je%C5%BEevo+jezero&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj_ucr2tJnXAhXHVxoKHWvLAKYQ_AUICigB&biw=1366&bih=662#imgrc=pVcfihuQfsTeiM, preuzeto 23.9.2017.
2. Kronike Velike Gorice, <http://www.kronikevg.com/wp-content/uploads/2016/03/Novo-%C4%8C%C4%8De-Jezero-%C4%8C%C4%8De-i-Je%C5%BEevo-zrak-voda-KVG-.jpg>, preuzeto 6.10.2017.
3. KUD "Čiče" Novo Čiče,
<https://www.facebook.com/kudcice.novocice/photos/a.694301150721083.1073741862.542572705893929/694302277387637/?type=3&theater>, preuzeto 6.10.2017.
4. Lonjsko polje, <http://www.lonjsko-polje.com/fauna/ptice/kosac>, preuzeto 6.10.2017.
5. Zaštita prirode Sisačko-moslavačke županije, <http://zastita-prirode-smz.hr/zastcena-podrucja/odransko-polje/>, preuzeto 6.10.2017.

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 2.1. Panorama mjesta Novo Čiče, str. 5

Slika 4.1. Ježevo jezero, str. 11

Slika 4.2. Razglednica iz 1899. godine, str. 18

Slika 4.3. Razglednica Dvor, Novo Čiče, str. 19

Slika 4.4. Razglednica tvornice, Novo Čiče, str. 19

Slika 4.5. Razglednica trgovine i gostione, Novo Čiče, str. 20

Slika 4.6. Skupina nalaza sa arheološkog nalazišta Gradište, str. 21

Slika 4.7. Palica za kotakanje, str. 22

Slika 4.8. Narodna nošnja iz Novog Čiča, str. 25

Slika 4.9. Narodna nošnja iz Novog Čiča, str. 26

Slika 4.10. Narodna nošnja iz Novog Čiča, str. 27

Slika 4.11. Članice KUD-a "Čiče" u lanenim haljinama, str. 29

Slika 4.12. Tradicijska prizemnica iz 1838. godine u vlasništvu autorove obitelji, str. 30

Slika 4.13. Pečena guska i hladetina od guske uz razne priloge, str. 31

Tablica 3.1. Osnovna funkcionalna klasifikacija turističkih atrakcija, str. 8